

Tednik

Učiteljski Tovariš.

Glasiló avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Štev. 36.

V Ljubljani, 6. kimovca 1907.

XLVII. leto.

„Učiteljski Tovariš“ izhaja vsak petek. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje. Vse leto stoji 8 K, pol leta 4 K, četrt leta 2 K. Posamezna številka 16 h. Spise je pošiljati samo na naslov: Uredništvo „Učiteljskega Tovariša“ v Idriji. Naročnino prejema Frančišek Črnagoj, nadučitelj v Ljubljani (Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Rokopisov ne vračamo. — Za oznanila je plačati od dvostopne petit-vrste po 20 h, če se oznanilo tiska enkrat; po 18 h, če se tiska dvakrat, in po 16 h, če se tiska trikrat; če se večkrat tiska, znaten popust. Oznanila sprejema „Učiteljska tiskarna“. Priloge poleg poštnine 6 K.

XIX. glavna skupščina „Zaveze“ v Radovljici.

(Konec.)

Glavno zborovanje.

V nedeljo, dne 26. avgusta t. l., se je pripeljalo z jutranjim vlakom še mnogo skupščinarjev in prijateljev učiteljstva. Vreme je bilo krasno. Sinje nebo se je bočilo nad čudokrasno okolico prijazne Radovljice, po katere ulicah se je že na vse zgodaj razvilo glasno življenje skupščinarjev, ki so občudovali lepoto divne Gorenjske. Zlasti okolo hotela „Kunstelj“, kjer se je imelo vršiti glavno zborovanje, se je koncentrovalo vse pisano življenje. Po vrtu so zadoneli burni pozdravni klici, ko je prišel tjakaj državni poslanec, g. župar Ivan Hribar, ki so ga brž obstopile deputacije slovanskega učiteljstva, se mu predstavljale in ga pozdravljale.

Obsežna dvorana, na zadnji strani odprta in tako zvezana z vrtom, se je začela polniti in v malo trenutkih je bila zasedena do zadnjega prostorčka. Vse sprednje prostore so zasedli gosti ter mili slovanski bratje in sestre. V dvorani je pa dobila prostora komaj tretjina skupščinarjev. Drugi so obkolili salon ter deloma na vrtu, deloma ob stekleni steni in odprtih oknih prisostvovali zborovanju. Vladalo je svečanstvo, veselo, vzneseno razpoloženje, ko je zapel predsednikov zvonec, znaneč, da se začinja učiteljski parlament...

Potihnila je glasna govorica, ko je otvoril glavno zborovanje „Zavezin“ predsednik, tov. L. Jelenc.

Predsednikov nagovor in odzdravi.

Predsednik L. Jelenc:

Slavni zbor!

Vsem, ki ste prihiteli danes od vseh strani naše lepe slovenske zemlje v prijazno narodno-napredno Radovljico k XIX. glavni skupščini „Z. a. j. u. d.“, moj najiskrenejši pozdrav.

Mnogoštevilna udeležba pri današnjem glavnem zborovanju mi je priča, da ve slovensko in istrsko-hrvaško učiteljstvo prav ceniti velik pomen in namen te velike naše organizacije, ki smo si jo ustvarili sami z velikimi napori.

„Z. a. j. u. d.“ je organizacija vsega slovenskega in istrsko-hrvaškega učiteljstva. Njena naloga je, delovati v prosep in napredek narodnega šolstva, potegovati se za interese slovenskega in istrsko-hrvaškega učiteljstva ter čuvati nad njimi.

Napredek narodnega šolstva je bil naši „Zavezi“ vedno na srcu: preosnovala je list „Pop.“ v pedagoški in znanstven

list, kjer se nudi vsakemu učitelju prilika, razpravljati o pedagoških vprašanjih in razmotrivati o novih metodah. Razne razprave pedagoške vsebine pri glavnih skupščinah „Zaveze“ in na zborovanjih „Zavezinih“ društev izpričujejo, kako pospešuje „Zaveza“ izboljšanje našega ljudskega šolstva.

Glavna ovira napredku ljudskega šolstva je mednarodni klerikalizem. Zato je naša „Zaveza“ od početka svoje ustanovitve v trdem boju s to odurno prikaznijo. Vselej mu je stopila nasproti, kadar si je hotel pridobiti v šoli več veljave ali jo celo dobiti v svoje kremplje, dobro vedoč, da bi bila to katastrofa za ljudsko šolstvo. Ta nevarnost preti šolstvu in nam v današnjih dneh bolj nego kdaj prej. Mogočno dviga klerikalni zmaj svojo glavo in izkuša dobiti pod svojo kvedrasto peto vse javno življenje in oblast nad vsemi napravami, posebno nad šolo. Zbira svoje moči in jih kliče na krov. Ta bojni klic je vzdramil iz večletnega spanja tudi 4 zaspane člane naše Slomškarije, ki trobijo v svet, da je prišel njihov čas. Zato bodimo na straži! Potisnimo vzdramivšo se Slomškarijo v ničpomembni kot ter ponosno korakajmo mimo nje po svobodni poti do svobodne šole in pomilujmo one tovariše, ki bodo s pristopom onečastili svoj stan! (Ploskanje.)

Rekel sem, da se naša „Zaveza“ krepko poteza za naše koristi. Ob vsaki ugodni priliki stopi v akcijo za izboljšanje našega gmotnega stanja. Letos je v zvezi z vsemi avstrijskimi učiteljskimi „Zvezami“ započela za naš interes veliko akcijo, ki se dovrši v jeseni. Od te skupne akcije pričakuje vse avstrijsko učiteljstvo najboljših uspehov.

Tako bo hodila „Zaveza“ kakor doslej tudi v prihodnje po strogo začrtani poti. V mislih ji bo vedno napredek ljudskega šolstva in blaginja učiteljskega stanu. Stopimo vsi v nje krog in prizadevajmo si izvršiti njen program. Z neumorno delavnostjo vseh „Zavezinih“ članov privedemo naše ljudsko šolstvo do stopnje popolnosti in s tem pripravimo pot, da zasije solnce svobode po naši domovini ter prežene temne klerikalne megle z naših poljan, v kar pomozi dobrotno nebo! (Odobranje.)

Prav posebno me veseli, da je prišel med nas naš častni član, preblagorodni gospod Ivan Hribar, župan deželnega stolnega mesta Ljubljane, državni in deželni poslanec, ki je zvest in odkritosrčen prijatelj ljudskega učiteljstva, naša krepka opora v trdem boju za naše stanovske interese. (Ploskanje. Klici: Živio Hribar!) To je pokazal zopet letos, ko je v državnem zboru prvi ob prvi priliki povzdignil svoj glas za nas ljudske učitelje. Dovolite mi, preblagorodni gospod poslanec, da

Vam za to veliko uslugo, ki ste jo storili avstrijskemu učitelstvu, izrekam v imenu vsega slovenskega in istrsko-hrvaškega učiteljstva najtoplejše zahvalo. Prosim Vas pa tudi, preblagorodni gospod poslanec, da nam ne odrečete pomoči tudi v prihodnje.

Kličem Vam: Živeli! (Ploskanje.)

Pozdravljam Vas, velečenjeni gosp. župan narodno-napredne Radovljice. Že s tem, da ste stopili na čelo pripravljalnemu odboru za letošnjo glavno skupščino, ste pokazali simpatije do narodnega učiteljstva. Z današnjim prihodom na glavno zborovanje ste pokazali, da veste ceniti pomen ljudskega šolstva in da se zanimate za naše delovanje. Tudi Vam kličem: Živeli! (Živio! Ploskanje.)

Med udeleženci naše skupščine vidim mnogo gostov ne učiteljev, ki niso prišli kot odposlanci učiteljskih društev nego kot odposlanci svojega srca. Njihovo srce, njihovo čuvstvo jih je spodbudilo, da so prišli, da sami čujejo iz živih ust naše želje, težnje in napore. Bodite mi zato presrečno pozdravljeni! (Ploskanje.)

Prvikrat, odkar zboruje naša „Zaveza“, imam čast pozdraviti v naši sredi zastopnika naše vrle šolske družbe sv. Cirila in Metoda, prvomestnika samega, preblagorodnega gospoda vladnega svetnika Andreja Senekoviča. (Ploskanje.) Šele pred par tedni izvoljen prvomestnikom, prihitel je na naše zborovanje ter pokazal s tem, da hoče novoizvoljeni odbor stopiti v ožji stik z nami, kreniti na nova pota in v zvezi z nami v modernem, svobodnem duhu delovati v obrambo obmejnih Slovencev. Združi naj se družba sv. Cirila in Metoda z nami in v zvezi z vami bomo krepko branili vsako ped slovenske zemlje pred tujim navalom. S to željo Vas, preblagorodni gospod predsednik, iskreno pozdravljamo v naši sredi! (Odobranje.)

Nedostaja mi besed, da bi mogel izraziti vsa ona čuvstva, ki so vzplamtela v naših srcih z žarkim plamenom navdušenja, da imamo danes v svoji sredi zastopnike „Zaveza hrvatskih učiteljskih društev“, zastopnike češkega učiteljstva in zastopnike učiteljstva svobodne kraljevine srbske! Kličem Vam: Dobro došli, dični slovanski gostje, dobro došli, drugovi v zvanju, kličem Vam v imenu svojem in v imenu slovenskega in istrsko-hrvaškega učiteljstva. (Dolgotrajno, burno ploskanje. Klici: Živeli Hrvati! Živeli Čehi! Živeli Srbi!)

Veseli me, da vidim zopet pri našem zborovanju gg. akademike, ki bodete nekaj zavzeli važna mesta med narodom, ki

bodete ljudstvu vodniki in svetovalci v trdem boju za njegove pravice, zvesti čuvaji svobodne misli med Slovenci in trdna, neprekoračljiva pečina reakcionarstvu. Umestno se mi zdi, da se že zdaj združujete z naprednim in svobodomiselnim učiteljstvom, ki Vam bo v poznejših letih zvesto stalo na strani pri Vašem delovanju. Pozdravljam Vas, kličeč: „Na zdar!“ (Ploskanje.)

S tem otvarjam XIX. glavno skupščino! K besedi se je oglašil župan radovljiški, g. dr. Vilfan.

Dr. Vilfan: Ponosna je Radovljica, da se je toliko vrlega učiteljstva zbralo v nji. Kar mu je dala, naj vzame z dobrohotnostjo, ker mu je dala z radostjo od srea. (Živio!)

Predsednik: K besedi se je oglašil državni poslanec gosp. župan Ivan Hribar.

Državni poslanec župan Hribar (burno pozdravljen): Zahvaljam se za pozdrav. Verjemite mi: odkritosrčen prijatelj učiteljstva sem! Omenjali ste mojega govora v državnem zboru. S tem govorom ni še vse storjeno. Treba je započeti vsestransko akcijo tako z učiteljske strani kakor z učiteljstvu prijateljskih strani, da se končno reši gmotno vprašanje učiteljstva. Kaj vse vzmore učiteljstvo, to je zaznati iz njegove organizacije, pa tudi iz vsega, kar je slovansko učiteljstvo storilo za svoj narod. To nam dokazuje slovensko učiteljstvo, učiteljstvo iz svobodne kraljevine Srbije, učiteljstvo iz troedine kraljevine Hrvaške, a predvsem češko učiteljstvo. — Bog živi slovensko in slovansko učiteljstvo! (Ploskanje.)

Predsednik: Besedo ima zastopnik češkega učiteljstva g. Skála. (Živio!)

Čeh B. Skála: S sreem, polnim radosti, smo prišli med vas, da vam v imenu 8000 čeških učiteljev in učiteljic iz kraljestva Češkega prinesemo pozdrave. Ne samo pozdrave! Obe roki sta vaši, da vam pomagamo pri delu. Na Dunaju se je položil temelj zvezi vsega slovanskega avstr. učiteljstva. 25.000 nas bo zbranih v tej zvezi. Potem bodo čuli naš glas, ker ga bodo morali čuti. S prosveto k svobodi bodi naše geslo! — Jelencu in Dimniku v dokaz spoštovanja češkega učiteljstva izročam diplomi, ki dokazujeta, da smo ju imenovali za dopisujoča člana naše učiteljske „Jednote“. To odlikovanje pa veljaj obenem vsemu vrlemu slovenskemu učiteljstvu. Temu učiteljstvu: Živio! (Ploskanje.)

Gregorčičeva pesem „Človeka nikar“ in spiritizem.

V Janka Leban podlistku „Še nekaj besed k Burgarjevi knjigi Simon Gregorčič“ „Učit. Tovariša“ v 6. odstavku čitam, da je pesem „Človeka nikar“ pravo spiritistiško evangelje Gregorčičevo in s spiritistiške stališča čisto lahko umevno itd.

Razvidno je, da je g. J. Leban vnet spiritist, ker tudi priporoča razne knjige o spiritizmu, ki so jih spisali „der russische Staatsrat A. Aksakov“, umrli monakovski profesor dr. Carl du Prel, Friex itd.

Ker se mi zadeva baš ne zdi malenkostna, kakor bi bilo na prvi hip misliti, si dovoljujem pojasniti stvar malo natančneje, drugače bi se nekateri tovariši res utegnili navduševati za „znanost“ spiritizem, kakor naš sicer zaslužni nematerialist, spiritist J. Leban.

Jasno je, da bi rajni naš dični Gregorčič strogo odklanjal naslov spiritista in nadalje, da ne gre, eno izmed njegovih najlepših pesmi kratkomalo imenovati „spiritistiško evangelje“ njegovo.

Kaj porečejo k temu naši slovstveniki strokovnjaki, ki so „v svojem doktorskem doktrinarstvu po nepotrebnem porabili v svrhu razlage in obrambe te pesmi toliko — črnila?“

Priznati sicer moram, da sam nisem čital tiste „uporabe črnila“, a vendar mislim, da se tam nahaja boljša razlaga pesmi nego na podlagi spiritizma.

V istini poznam precej spiritistiške literature iz prejšnjih let, in sicer nekaj več del nego jih navaja g. tovariš Leban. Videl sem in govoril s slovečimi antispiritisti, bivšimi mediji, kakor Homes in Fay, ter bi zaradi tega rad vedel, kje živi tistih 60 milijonov ljudi, ki prisezajo na spiritistiški credo in kateri imenitni učenjaki so med njimi.

Upam pa, g. tov. J. Leban, da razen mene tudi še druge moje tovariše Vaše besede ne bodo prepričale, ter da ostanemo v spiritistiškem oziru vsi Savli.

Kar se tiče ephalne razprave „Spiritizem v slovenskem pesništvu“, dvomim, g. Leban, da bi Vas prehitela katera mlajših in čilejših moči, le postrezite rajši Vi slovenskemu slovstvu v taki potrebi.

Predsednik: K besedi se je oglašil predsednik „Saveza hrv. učit. društava“, g. Kirin. (Živio Hrvati!)

Predsednik „Saveza“, g. Jos. Kirin: Prinašam pozdrave od „Saveza hrv. učit. društava“. Mi gledamo z radostjo na delo slovenskega učiteljstva, ki deluje v narodnem in naprednem duhu. Prišli smo, da vrnemo obisk, s katerim so nas že večkrat osrečili bratje Slovenci. Moja želja je, da bi se kmalu osnovala zveza vsega jugoslovanskega učiteljstva, kateri začetek je bil storjen lani v Belgradu. Bog živi slovensko bratsko učiteljstvo! (Ploskanje.)

Predsednik: Besedo ima v imenu srbskega učiteljstva g. Jovanovič. (Burno ploskanje. Živio Srbi.)

Srb Jovan Jovanovič: V imenu srbskega učiteljstva in kot član vodstva „Učiteljskega udruženja“ vas pozdravljam in želim, da bi delo slovenskega učiteljstva rodilo najlepše sadove. Mi se čutimo tu doma. Prišli smo pa tudi, da vrnemo Slovincem obisk in da se pobliže spoznamo. — Srbsko učiteljstvo ima dvojno delo: delo v šoli in delo izven šole. Srbsko učiteljstvo, je bilo prvo, ki se je bojevalo za svobodo proti birokratizmu in despotizmu. Zato uživa med narodom največji ugled. Naše učiteljstvo je popolnoma svobodno in je tudi tako plačano, kakor gre njegovemu delu. Tudi slovenski učitelj naj gre med narod! Želim Slovincem vse najboljše. (Ploskanje.)

Predsednik: Predsednik družbe sv. Cirila in Metoda, g. svetnik Senekovič, želi govoriti. (Živio!)

Svetnik Senekovič: Zahvaljam se za pozdrav! Družba sv. Cirila in Metoda ima važno nalogo. Uspevati pa more le, če ima gmotna sredstva. Ta dobiva od ljudstva, in čim večja bo kultura narodova, tem lepši bodo družbini dohodki, ker bo narod spoznal njen kulturni pomen. Ne sodite novega odbora prej, dokler ne vidite njegovih del! (Odobranje.)

Predsednik: K besedi se je oglašil češki učitelj g. Schuster. (Živio!)

Čeh Adolf Schuster: Pozivljam vas, da pridete drugo leto na vseslovanski učiteljski kongres v Prago. Tam vas sprejmemo z vsem srcem. Mi se razumemo, ako tudi govori vsak izmed nas v svojem jeziku, nam ni treba nobenega mednarodnega jezika. Naš narod nam je dal Husa, Komenskega, započel je boj za svobodno misel. Mi se od vekov bojujemo proti klerikalizmu, ker je ta največji sovražnik svobode in napredka, pa naj bo ta klerikalizem katoliški, protestantski, pravoslaven ali židovski.

G. tovariš! „Kdor je od materijalizma že tako prepojen, da smatra . . .“ itd., smo jako vajeni brati v predalih dičnih časopisov „Slovenca“, „Domoljuba“ in sorodnih jim časnikov, a v naše glasilo, verjemite mi, ne sodijo. Večine nas ni strah ne pred materializmom ne pred spiritizmom in tudi ne pred ultramontanizmom.

Pustimo za zdaj to stvar in oglejmo si nakratko pesem.

Kakor priznано, niso Gregorčičeve pesmi ravno težko umljive, ravno nasprotno; in kdor količkaj umeva svet, temu je gotovo tudi pesem „Človeka nikar“ jasna.

V božji delavnici (t. j. svetu) se rodi bitij brez števila. Skrivnostno, spoznanju težko pristopno snujejo razne sile, ki provzročajo vse prikazni. Nikjer ni stalnega bitja, vsako mine naposled, ker je nastalo, a nič ne gre v izgubo.

Pri nas reče ljudstvo: „Nič ne gre v izgubo“, kar je drug izraz za „Energiegesetz“, „Gesetz von der Erhaltung der Kraft“.

Zaradi nestalnosti, minljivosti se mora vse preminjati, vrteti, prenavljati, prerobjevati, presnavljati in v tem bistvu je ravno življenje. Pesnik zaradi tega konstatira „In smrti nisem vzrl nikjer“. (Ohne Tod kein Leben, ohne Leben kein Tod.)

Tudi med Slovenci so ljudje, ki svobodno mislijo. Vabim vas, da se udeležite kongresa „Svobodne misli“ v Pragi. Slovincem, ki svobodno mislijo: Na zdar! (Odobranje.)

Predsednik: Govoriti želi zastopnik „Hrv. ped.-knjiž. zbora“, g. Trstenjak. (Živio!)

Davorin Trstenjak: Preti nam narodna opasnost — nemštvo! Velika Germanija gleda na jug Evrope. A nam se ni treba bati tega kolosa, nego bati se nam je nesloge. Pozdravljam vas v imenu „Hrv. ped.-knjiž. zbora“. Ta želi, da po skupnem šolsko-politiškem programu dosežemo svoje želje. (Ploskanje.)

Predsednik: Besedo ima zastopnik moravskega češkega učiteljstva, g. Hajný. (Živio!)

Moravski učitelj g. Hajný: Pozdravljam vas v imenu moravskega češkega učiteljstva. Lepa je vaša zemlja, lepe so vaše gore. Tako čvrsto stojte vi! Delali ste in delali boste, tu je rešitev. Nam ni treba mnogo besed, treba nam delaveev. Zatorej: delo, delo, delo! (Odobranje.)

Predsednik: V imenu zagrebskega učit. društva govori g. Graneč. (Živio!)

Hrvat g. Graneč: Mnogo uspeha vam želim. Delo naše mora biti svobodno. Samo svobodna šola rodi svobodno ljudstvo. Mi želimo, da pride tudi Slovincem doba, ko se bodo ponašali s svobodno šolo. (Ploskanje.)

Predsednik: K besedi se je oglašil zastopnik narodno-radikalnega dijaštva, g. Rekar. (Živio!)

Jurist Rekar: Malokdaj se je narodno-radikalno dijaštvo udeležilo zborovanj „Zaveze“. Nas veže skupno stremljenje: narod dvigniti kulturno. Pozdravljam skupščino v imenu „Prosvete“. (Odobranje.)

Predsednik: Besedo ima zastopnik akad. ferialnega društva „Save“, g. Dobravec. (Živio!)

Filozof Dobravec: Pozdravljam v imenu „Save“ napredno učiteljstvo. Slava! (Živio!)

I. točka dnevnega reda.

Predsednik: Tako prihajamo do prve točke dnevnega reda, ki je: „Slovensko zadružništvo in sodelovanje učiteljstva pri njem.“ O tej točki poroča g. Vlado Pušenjak, potovalni učitelj, ki ga je v to določila slavna „Zadružna zveza“ v Celju. — Omenjam pri tej priliki, da ravnatelj „Zadružne zveze“, g. Fr. Jošt, skupščino pismeno

Nikjer ne morem v tem zasledovati spiritizma z njegovimi strahovi.

Nerazumnik plakaje toži, ko pade cvet dehteči roži, ko izmed dragih mu kater duha okove v grob položi, češ, rodni brat mi je umrl. — Zakaj toži? Ker je nerazumen in ne umeva življenja, ki mu je bistvo presnavljanje, prenavljanje, ponavljanje, novo življenje, t. j. smrt. Smrt je prevara, smrti ni.

Gregorčič je zvest katolik in katoliškega naziranja, dasi očiščenega, glede neumrjčnosti duše.

Život, truplo mu je prsteni oklep, v katerega je stvarnik iskro duha njegovo zaprl, kakor se izraža pesniško, ne spiritistiško.

Gregorčič je zvest katolik in pesnik, a ne filozof, še manj pa spiritist. Začetnik ve. Ker pa pesnik smrti ne more uzreti, ve, da ne bo umrl, „ko ilnato bo ječo strl“.

Duh njegov razvije peroti na skrivnostno pot svojemu začetniku naproti, ki ga tu v dolu solz in zmot ne more spoznati.

Tukaj spoznamo le običajno katoliško versko naziranje, ki ga izreče pesnik.

pozdravlja in ji želi mnogo uspeha. — Prosim g. poročevalca, da nam poda svoje poročilo.

G. Vlado P u š e n j a k je najprej govoril o temeljih združništva in o njega posameznih panogah ter je podal zgodovinski pregled njegovega razvoja med Slovenci, ki so bili posebno na Štajerskem prvi, kateri so v Avstriji začeli gojiti združništvo. Nadalje je govoril o vrednosti in o uspešnem realizovanju raznih oblik združništva ter sklenil s pozivom na učiteljstvo, naj to kot dostikrat edini zastopnik inteligence med našim, večinoma kmetiškim ljudstvom s primernim poukom in pospeševanjem tega važnega vprašanja dviga materialno blaginjo ljudstva.

Predsednik: Otvarjam razpravo. Tovariš Štefan F e r l u g a ima besedo.

Tov. Št. F e r l u g a: Za skozinsko stvarna, strogo objektivna izvajanja izrekam g. poročevalcu v imenu skupščinarjev najlepšo zahvalo. (Ploskanje.)

Predsednik: Tudi jaz zahvaljam g. poročevalca za njegovo strokovnjaško predavanje. (Živio!)

Referat g. Pušenjaka izide najprej v „Zadruzi“ potem pa v obliki brošure, ki se bo brezplačno razširila med ljudstvom. Takrat izpregovorimo o referatu več. „Zadružna zveza“ je brezplačno razdelila med skupščinarje tri brošure, in sicer „Snujmo vinarske in sadjarske zadruge“, „Bistvo in ustroj Raiffeisenskih in Schulze-Delitzschevih posojilnic“ ter „Kratko navodilo za snovanje Raiffeisenovk“. Naj učiteljstvo s pridom prebira ta znamenita dela, „Zadružni zvezi“ pa srčna hvala!

II. točka dnevnega reda.

Predsednik: Prihajamo k drugi točki dnevnega reda; „R o d i t e l j s k i v e č e r i“, poročevalec g. Jakob D i m n i k, nadučitelj v Ljubljani. Prosim tovariša poročevalca, da nam poda svoj referat.

Poročevalec D i m n i k je dokazoval, da so taki večeri ali sestanki staršev z učiteljstvom nujno potrebni, kar ve iz lastne izkušnje. Učitelj ima tu najlepšo priliko, da razjasnuje staršem napačne pojme o šoli. Taki sestanki so potrebni, da si učiteljstvo povzdigne ugled ter odbija naskoke na ves učiteljski stan in na posameznike. Klerikalci se radi zaletavajo v nas, češ, da so učitelji proti ljudstvu. V resnici pa so učitelji podobni sveči, ki sveti drugim, pri tem mu pa pojemajo lastne moči. Sedanji

Kdo bo pri tem mislil na takozvani spiritistiški „Sommerland“?

Prst (telo pesnikovo) izroče ljudje prsti in svet — kakor naravno — hitro pozabi kraj, krijoč ostanke. Naj svet pozabi, a začetnik vsega ne pozablja. Po zakonu stanovitnosti, energije se porabi prah za novo stvar, glej, kakor v začetku presnovljanje, prenavljanje, prerojevanje, novo življenje. Pesnik ne ve, za kako stvar, drug je gospodar. Le enega prosi: Ustvari, gospodar vsega, iz mojega prahu katerokoli stvar, lepo cvetko ali ptico pevko, le človeka, ki bi moral tako trpeti in čutiti, tako mučno med dvomi in zmotami viseti, le takega nesrečneža ne ustvari — nikdar!

Kaj nam naj tu spiritizem pojasnuje? Gregorčič je bil silno nesrečen, trpel je veliko in neznosno zaradi raznih okolnostij, in srce je imel tako rahlo, čuteče. Kakor druge ljudi so tudi njega, le mnogo bolj mučili dvomi, zmote in prevare in to mu je bilo tako trpko in neznosno, da je prišel do zaključka: Za tako trpečega človeka bi bilo bolje, da bi ne bil nikdar — rojen.

Ta misel pa je gotovo najmanj spiritistiška.

šoli očitajo. da je proti veri, na ljudskih shodih hujskajo nesramno proti učiteljstvu in šoli. Zato je treba učiteljstvu stopiti v dotiko z ljudstvom, da ga prepriča o takih lažeh. V ta namen so najpripravnejši roditeljski večeri, kjer se naj predava o pravilni vzgoji otrok, potem pa se tudi naj odbijajo napadi. Končno priporoča „Domače ognjišče“, ki sklepa vez med šolo in domom. Poročilo, ki ga je sprejela skupščina z glasnim odobravanjem, prijavljamo v celoti na drugem mestu današnjega lista.

Predsednik: Vaše glasno odobravanje mi priča, da je govoril tov. Dimnik vsem iz srca. Za lepo poročilo mu izrekam srčno zahvalo. (Ploskanje.)

III. točka dnevnega reda.

Predsednik: Kot tretja točka dnevnega reda je določen referat: „N a d e l o m e d l j u d s t v o!“ Govori gosp. Anton P e s e k, učitelj v Narapljah pri Ptujski gori. — Prosim tovariša Peska, da nam poda svoje poročilo.

Tov. A. P e s e k je izvajal: Slovenci smo majhen narod, a imamo se boriti na vse strani proti močnim sovragom, ki vedno bolj prodirajo v naše ozemlje, v naše vrste. In ne le to, celo v naših vrstah so ljudje, ki jim je dobrobit slov. naroda deveta briga in ki za svoje sebične strankarske koristi izdajajo naše vitalne narodne zadeve.

Govoril je potem o načinu boja za obstanek in napredek med narodi in izvajal, da je glavno orožje v tem boju izobrazba; zato nam ne dovolijo naši narodni sovražniki potrebnih šol, pač pa nam vsiljujejo svoje potujčevalne učilnice. Vsak zaveden rodoljuben Slovenec bi torej moral pospeševati razvoj našega šolstva, bi moral podpirati delovanje učiteljstva, bi moral širiti izobrazbo med maso naroda. A žal, da je baš v tem oziru močna struja pri nas, ki je zaradi sebičnih strankarskih nakan nasprotna šoli in učiteljstvu, nasprotna pravi izobrazbi in resničnemu napredku naroda. Razkrinkal je potem protinarodne namene te stranke, ki dela z vsemi močmi na to, da šolo omrzi ljudstvu in da nahajska narod zoper učiteljstvo, ker učiteljstvo in sedanja šola nista pod njihovo komando ter ne služita le njihovim sebičnim strankarskim namenom, temveč delujeta za prosveto naroda. S prepričevalnimi besedami je dokazal, da je grdo hinavstvo, če se nasprotniki šole in učiteljstva hlinijo, da so prijatelji naroda in da je pikra ironija, če se po-

Nadajam se pa, da bo tako naravno umevanje pesmi vsakomur jasneje kakor transcendentalna spiritistiška razlaga knjige in spe „Spiritizem v slovenskem pesništvu“.

Glede materializma pa dovolite, da povem staro povest, in sicer doslovno v nemščini:

Einst wollte der Weise im Jeta-Hainl. Damals begab sich der ehrwürdige Kaccano zum Vollendetem. Daselbst angelangt begrüßte er den Erhabenen und setzte sich ihm zur Seite nieder. Zur Seite sitzend wandte sich nun der ehrwürdige Kaccano zum Weisen und sprach: „Rechte Erkenntnis, rechte Erkenntnis, so sagt man, o Herr. Inwiefern nun aber, o Herr, hat einer rechte Erkenntnis?“ —

Zu zwei Ansichten, Kaccano, halten die meisten Menschen:

1. zu der Ansicht vom absoluten Sein des Ich oder
2. zu der Ansicht von der absoluten Vernichtung des Ich beim Tode.

Für einen aber, Kaccano, welcher der Wahrheit gemäß in rechter Einsicht erkennt, gibts nicht ein solches, wie den Glauben an eine absolute Vernichtung der Dinge. Und für einen, der der Wahrheit gemäß in rechter Einsicht erkennt,

stavljajo, da so branilci naših narodnih pravic, v resnici so pa le grobokopi narodovi.

Govornik pozivlja slovensko javnost na sodelovanje, da se naj bojuje z nami za naše pravice, saj naš boj je obenem boj za narodovo prosveto, napredek šolstva in dobrobit učiteljstva, je narodu v prid, ker more le učitelj brez duha morečih skrbi za vsakdanji kruh posvetiti vse svoje moči vzgoji in pouku mladine in naroda, ker more le značajan in svoboden učitelj vzgojiti značajan, svoboden narod.

Slov. javnost, zlasti pa slov. inteligenca naj ne bo letargična napram šol. in učit. vprašanjem, šolstvo se naj ne izroča na milost in nemilost klerikalcem, ki preže kot gladni volkovi, da bi se polastili šolstva in dobili učiteljstvo v svoje roke. Ključemo vam ob 12. uri: Zdrami se, slov. javnost, predvsem inteligenca, meščanstvo, da probudimo narod, da rešimo šolstvo, da ne zaplapola črna zastava nad našimi šolami, nad našo domovino. Krute pesti klerikalizma ne bo občutilo tedaj le učiteljstvo, občutil jih bo ves narod in tudi ti — inteligenca.

Govornik je nato v jedrnatih besedah dokazal, da napočijo našemu teptanemu narodu in sedaj še maloovaževanemu učiteljstvu boljši časi šele tedaj, ko bo masa naroda spoznala, da je učitelj pravi prijatelj ljudstva in da je šola velika dobrot za narod. — Samo jadikovanje pa ne pomaga nič, temveč je treba: 1. dela, 2. dela in 3. dela.

Vsakega učitelja in vsake učiteljice stanovska in narodna dolžnost je, da deluje po svojih močeh in zmožnostih tudi izven šole v prosep in obrambo šole in učiteljstva ter za prosveto naroda, a ti slov. javnost, sodeluj ter nas podpiraj v tem boju.

Naše načelo naj bo: „Svetó služimo sveti domovini!“ ter se nikoli ne smemo postaviti na nemoralno stališče nasprotnikov, ki jim je vsak baraba in zaniknež dobrodošel, da je le njih pristaš, temveč naše vrste naj bodo čiste in krepke.

Govornik je razpravljal potem o našem obupnem gmotnem in pravnem položaju. Človek bi vrgel puško v koruzo ter se vdal nemi resignaciji ali pa bi segel po neprimernih sredstvih. Obširno je razpravljal tudi o teh sredstvih ter izvajal, da pouka v šoli ne smemo nikoli zanemarjati ali celo opustiti, ker bi storili s tem največje veselje nasprotnikom.

V vznesenih besedah je potem govornik kazal drugo pot: pot dela, pot probuje in izobrazbe naroda, ki vodi do smotra, počasi sicer, a sigurno. — Predpogoj izvenšolskemu delu je

wie alle Dinge der Vergänglichkeit anheimfallen, gibts nicht ein solches, wie den Glauben an ein absolutes Sein der Dinge inklusive Menschen.

Die Welt zwar, o Kaccano, verfängt sich im begehrliehen Suchen, im Anhaften und Anklammern. Ein Einsichtiger indessen verliert und verfängt sich nicht in der Sucht und im Anhängen, versteift sich nicht in seinem Denken, noch hängt und klammert er sich an die Vorstellung eines dauernden Ich.

Er weiß: „Das, was entsteht, ist unzulänglich, unzulänglich, was vergänglich ist, und zweifelt nicht. In dieser Erkenntnis eben lebt er unabhängig von den andern. Insofern aber, Kaccano, hat einer rechte Erkenntnis.

Zu behaupten, Kaccano, daß Dinge ein absolutes Sein haben: das ist das eine Extrem.

Zu behaupten, daß Dinge der absoluten Vernichtung anheimfallen: das ist das andere Extrem.

Diese beiden Extreme vermied jedoch der Vollendete und lehrte die in der Mitte liegende Wahrheit: Auf dem Wirken beruht das Leben, auf Verblendung das selbstbejahende Wirken.

K. K.

kremenit značaj in vestno izpolnjevanje stanovskih dolžnosti v šoli.

Času primerne in znamenite so besede, ki jih je govoril poročevalec na račun naši vzbujajoči Slomškariji; dejal je: Ker nasprotniki uvidevajo našo moč, se nas boje in zatorej nas vabijo z ginljivimi besedami in puhlimi frazami v „prenovljeni krščanski renesanci na demokratski podlagi“ i. dr. ter z zlatimi obljubami v svoj tabor, da bi nas omamili ter naše se zbujajoče moči oslabili in našo organizacijo razbili. A ne dajmo se premotiti, ne verujmo njihovim obljubam in ne obračajmo plašča po vetru, čeprav imajo nasprotniki sedaj res veliko politiško moč v rokah in čeprav bi znali dobiti v bližnji bodočnosti vso moč v roke. Vsaka sreča je opoteča in tudi politiška moč ni večni privilegij katere stranke. — V čim obupnejši položaj nastirate, tem večja bo naša odporna sila in tem prej se porušijo stebri klerikalne n a d v l a d e. (Burna pohvala.)

Suprema lex (najvišje načelo) nam bodi brez ozira na stranke in osebe edino le procvit šolstva in napredek prosvete naroda.

Utemeljeval je to načelo govornik s tem, da so stranke dosedaj učiteljstvo večinoma le izrabljale, a naših zahtev ni upoštevala resno nobena. Stremiti moramo za tem, da spravimo tok slovenske politike v smer, ki bo cenila in upoštevala šolo in učiteljstvo in ki bo resno delala za povzdigo izobrazbe naroda.

Naše izvenšolsko delo je dvojno: prosvetno, t. j. izobrazovalno in delo za gospodarski napredek, in drugič politiško.

Obrazložil je govornik važnost prosvetnega dela, čemu in kako se naj vrši. Dotaknil se je tudi socialnega vprašanja in specialno kmetiškega vprašanja, ki je pereče za nas.

Izobrazovalno delo in delo za gospodarski napredek nam bodi j e d r o kmetiškega vprašanja.

Prosvetno delo je glavno in neobhodno potrebno ter podlaga in predpogoj politiškemu delu; samo slednje brez prvega ni uspešno ter dostikrat kvarljivo narodu in tudi — politiku.

Govornik je razpravljal o neuspehih naše dosedanje politike, ker politiki niso imeli opore v ljudstvu. Podal je obširno navodilo, kako nam je postopati, da s prosvetnim delom ljudstvo zbudimo k politiški zavednosti in odločnosti.

Ker je ljudstvo še nezavedno in gospodarsko na slabem, ga izkoriščajo sebični demagogi in se laskajo najnižjim instinktom ljudstva, da ga tako privežejo nase, da ga lažje izzemajo in obdrže v temi nevednosti . . . Tu ni druge pomoči, ni druge rešitve kot neumorno p r o s v e t n o delo. Ne pobijajmo klerikalizma in drugih narodnih škodljivcev samo s puhlimi besedami, ker klerikalizem i. dr. so le posledica slabega gmotnega in duševnega stanja narodovega, temveč odpravimo vzrok, povzdignimo narod duševno in gmotno, a ne potom politike, temveč potom prosvetnega dela in izginejo tudi žalostne posledice; narod se sam otrese svojih škodljivcev. Za zgled navaja govornik slavne Bicmanje in odločne občine Kokarje in dr. v Savinski dolini.

A tudi pri prosvetnem delu je treba razumno postopati, in tudi o tej točki je govornik obširno razpravljal ter kazal, kako velike važnosti je, da se mladina nadalje izobrazuje in vnema za gospodarski napredek. Doba od 14. do 20. leta je najvažnejša v življenju vsakega človeka, ker v tej dobi se nazori čistijo in kristalizira se značaj. To vedo dobro naši narodni sovražniki in tudi klerikalei in torej love šoli odraslo mladino v svoje mreže.

Vsak učitelj in vsaka učiteljica bi morala skrbeti za nadaljno izobrazbenje mladine, sicer je ves trud zaman. Kako se

naj to vrši, tudi za to je govornik podal navodilo; posebej pa je še poudarjal, da naj bi učiteljice pridobile ženstvo ter skrbele za njeno izobrazbo, zakaj razumna žena je sreča moževa in otrok, razumna žena je pa tudi sreča narodova. Materino delo za Boga in narod slovi, ker vpliv žene, vpliv matere je neizmeren. Tu je treba nastaviti svod in bolje bo. (Burno ploskanje.)

Prehajaje k političnemu delu je govornik naglašal, da je prosvetno delo podlaga in predpogoj političnemu delu ter je razmotrival o principih našega političnega dela.

Nujno potrebujemo učitelji osrednje političko v o d s t v o. Dokazal je njegovo potrebo in začrtal njegov delokrog. In res, čvrsta je že sicer naša stanovska organizacija, a izpopolniti jo moramo, da pomoremo narodu in — sebi.

Ko je govornik na to razpravljajal o obrambnem delu in o izkoriščanju političnega položaja, so mu poslušalci burno pritrjevali. Z zgledi in izreki iz sv. pisma in zgodovine je ovrigel zlobne trditve naših klerikalcev, da so šole brezverske in učitelji brezverci. Izborna je ironiziral tudi dr. Šusteršičevo politiko „kompliciranih taktičnih potez“. Dokazal je, da zahtevajo klerikalci znižanje šolske dobe le v svojo strankarsko korist, a v škodo narodu. Klerikalci se potegujejo le za navidezne koristi, za resničen blagor naroda jim pa ni. (Res je!)

Ne šestletno ali petletno ali celo triletno šolsko dobo za našo mladino — ne nazaj v trivijalne šole konkordatske dobe, temveč naprej in navzgor se naj razvija naše šolstvo. Odpravi se naj poletno oproščanje, oziroma na Kranjskem ti obskurni nadaljevalni tečajji ter se uvede zopet popolno osemletno šolsko obiskovanje.

Zahteva, da se naj šolska doba skrajša, da dobi kmet potrebnih delavcev, je proračunjeno s l e p a r s t v o. Delo otrok kmeta ne bo rešilo propada. Zahteva pa se naj, da se vojaška doba skrajša, da se ob času silnih poljskih del dovoli vojakom kmetiškim sinom dopust. Zahteva se naj, da se kmetje rezervisti ne kličejo k orožnim vajam ob času nujnih poljskih del. Zahteva se naj, da se posli zavarujejo za onemoglost in starost, da ne bo vse vrelo v mesta in tvornice, tako dobi kmet potrebnih delavcev. (Glasna pohvala.)

Država naj prevzame stroške za šolstvo in naj skreči ogromne izdatke za militarizem. (Ploskanje.)

Z ozirom na naš narodni položaj pa zahtevamo z e d i n j e n o S l o v e n i j o i n v n j i a v t o n o m i j o z a š o l s t v o. Država nam naj da sredstva, nam jih dati mora, saj ji plačujemo davek v denarju in krvi, a za naše šolstvo zahtevamo avtonomijo, da si ga uredimo tako, kot je za napredek in prosveto našega naroda potrebno. Itd., itd.

Beseda ostane beseda ter nima veljave in pomena, dokler ne postane d e j a n j e, dokler nam ne preide v kri in meso in se ne izrazi v naši volji. Pozival je torej govornik k dejanjem, k delu ter je predložil izdelan načrt, da se bo naše izvenšolsko delo vršilo ne le po enotnih načelih, temveč tudi po sistematiškemu programu in trdni organizaciji. Ta načrt je izborna izdelan in dal Bog, da se uresniči.

Ko je govornik med drugim razpravljajal o potrebi, da razširimo „Učit. Tov.“ in mu pridobimo novih naročnikov ter se pohvalno izrazil, kako neustrašeno zastopa ta list naše zahteve in odbija ostudne napade na nas, so poslušalci burno ploskali in priredili uredniku „Učit. Tov.“ laskavo ovacijo.

Ker je že čas potekel, je govornik svoje predavanje skrajšal.

Poročilo tov. P e s k a, ki je trajalo skoro dve uri, je bilo tako izborna, poučno in duhovito, da je zbudilo na pre mnogih mestih cele salve aplavza. Koncem poročila je žel poro-

čevalec za svoj temeljiti elaborat najburnejše odobravanje. Čehi, Srbi in Hrvati so govorniku čestitali.

Poročevalec P e s e k: Moj predlog se glasi: Slavni zbor skleni: Glavni zbor „Zaveze avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev naj izvoli o s r e d n j i a k c i j s k i o d b o r, ki naj deluje na to, da bodo vsa slovenska in istrsko-hrvaška učiteljska društva ustanovila odseke za izvenšolsko delovanje in da bodo ti odseki vršili svojo nalogo.

Predsednik: Otvarjam razpravo. Tovariš F e r l u g a želi govoriti.

Tov. Š t. F e r l u g a: Za izborna poročila izrekam tovarišu poročevalcu srčno zahvalo. Vsak mu izkušaj biti enak. Napravimo iz peska cement, da bo trdno in večno stalo naše delo za ljudstvo! (Odobranje.)

Tov. A. G r m e k (Trst): Snovanje akcijskega osrednjega odbora naj prevzame upravni odbor „Zaveze“. (Sprejeto.)

Tov. Š m a j d e k: To se naj zgodi takoj in naj se privzame v odbor poročevalec sam. (Sprejeto.)

Tov. Č r n a g o j: Izborna poročila naj izide v tisku v obliki brošure, ki jo naj založi „Zaveza“ ter razdeli med učiteljstvo in ljudstvo, ki naj iz nje spozna, kakšno je naše delo. (Sprejeto.)

Predsednik: Ker se nihče več ne oglasi k besedi, izrekam tudi jaz poročevalcu iskreno zahvalo. (Ploskanje.)

S tem smo dovršili dnevni red današnjega zborovanja. Dolžnost me veže, da se vsem, ki so pripomogli, da se je zborovanje izvršilo tako dostojno, najlepše zahvalim. — Zahvaljam se gg. poročevalcem za obilni trud zahvaljam se vsem udeležencem, milim in dragim gostom neučiteljem, da so prihiteli od vseh strani na naš shod; zahvaljam se preblagorodnemu gospodu županu radovljiškemu dr. Vilfanu in radovljiškemu prebivalstvu, ki nam povsod izkazujejo svoje simpatije; prav posebno pa se zahvaljam pripravljalnemu odboru za obilni trud, ki ga je imel s pripravami za prireditev letošnjega našega sestanka!

S tem dovršujem XIX. glavno skupščino „Zaveze“. (Ploskanje. Klici: Živio predsednik.)

Banket.

Ura se je pomaknila že čez eno, ko so se zbirali skupščinarji k banketu, ki je bil prirejen na lepo okrašenem vrtu. Mize so bile pogrnjene za 200 oseb. Med banketom je svirala domača radovljiška godba.

Radovljiški župan, g. dr. V i l f a n, je izpregovoril prvo napitnico, pozdravljajoč organizacijo učiteljstva, ki se najsijajnejše kaže v dični „Zavezi“, kateri na čast dviga čašo!

Predsednik J e l e n c se zahvalja g. županu, nazdravlja njemu in prijaznemu, gostoljubnemu mestu, ki mu županuje.

Tov. G r m e k iz Trsta pozdravlja deloljubnost častnega člana „Zaveze“, g. župana in poslanca Hribarja, ki mu pripiva krepko zdravico.

Gosp. župan H r i b a r izreka zahvalo za napitnico. Govori o krasoti slovenske zemlje in pozivlja učiteljstvo, naj vzgaja čvrst rod, ki bo znal čuvati to zemljo pred vsakim sovražnikom. Nazdravlja jugoslovanskemu učiteljstvu.

Tov. E. G a n g l: Ko vas gledam tako pred seboj, se mi zdi, da prihaja naš dan. Prišli so junaki s severa in z juga, da nas podpro, da nam pride čimprej dan svobode. Pozdravljeni, Čehi; pozdravljeni, Srbi; pozdravljeni, Hrvati! Čehi so nam dali Komenskega, Hrvati Filipovića, Srbi reprezentanta pravega rodoljubja — Gavrilovića. Mi smo dali svojemu ljudstvu sebe. Učitelj je junak slovenskega ljudstva, ki ga vodi k blaginji. Nimamo slavne in velike zgodovine, nimamo slavnih

vojskovodij, nimamo plemstva, a imamo sedanost, ki jo je ustvarilo našo delo. To je naš ponos. In ker imamo sedanost, imamo bodočnost. Po zgledu vašem, dragi slovanski bratje po krvi in zvanju, hočemo urediti svoje delo narodu v prid. V triglavskem pogorju živi pravljica o Zlatorogu, katerega kri je imela čudotvorno moč. Iz vsake kaplje krvi je zraslo zdravilno zelišče, ki je dalo použito obstreljenemu in ranjenemu Zlatorogu prejšnjo moč. Tako naj teče iz naših src kri, ki naj krepi in jači naš narod, da vstane močnejši in samozavestnejši v svojem potomstvu. Hvala vam, bratje in sestre, da ste prišli med nas. Objema vas ljubezen naših src. Ponesite s seboj uverjenje, da tudi slovensko učiteljstvo dela! Govornik nazdravlja Čehom, Srbom in Hrvatom. Napitnica je bila sprejeta z gromovitim ploskanjem.

Za Čehse se je zahvalil g. B. Skála, za Srbe g. Ivan P. Jovanović, ki je končal svoj govor z Gregorčičevimi verzi: „Bog živi vse Slovence, pod streho hiše ene!“ in za Hrvate g. Klobučar. Vsi so nazdravljali Slovence.

Govoril je še Čeh g. Schuster, ki je napil Slovenkam, moravski Čeh g. Hajný, ki je govoril o kulturnem delu in tov. Pesek, ki je vzklikni: „Naj živi delo za prosveto!“

Med napitnicami so orile navdušene rodoljubne pesmi, ki so poveljevale svečanostno razpoloženje. Imeli smo zopet priliko, da smo se divili milozvočnemu petju Srbkinj gđe. sester Mice in Ruže Jakovljevičeve.

Po banketu se je odpeljala večina skupščinarjev, med njimi Srbi, Hrvati in Čehi, na Bled in v Bohinj. Drugi so odšli proti Ljubljani, turisti pa so se dvignili na pot, da pozdravijo sivega očaka Triglava.

Izleti.

Po končanem obedu smo se začeli razhajati in poslavljaliti. Prvi so se poslovili bratje Hrvati, ker se jim je hitelo, da si ogledajo Bled in potem odidejo že z večernim vlakom proti domu. Večina udeležnikov pa se je vrnila tudi že s popoldanskim vlakom; ostali pa so peš ali z vozmi z brati Čehi in Srbi odrinili čez Lesce na Bled. Tam so se naložili na čolne in veselo prepevaje domače in srbske pesmi veslali po jezeru proti otoku, kjer so v romarski cerkvi pozvanjali s „čudodelnim“ zvoncec na izpolnitev raznih svojih želja, vsi pa na blagor in slavo mile domovine. Zvečer so se vrnili zopet v Radovljico na svoja prenočišča. Drugo jutro so se skupno odpeljali do Jesenic, kjer so se presrečno poslovili od bratov Čehov in onega oddelka naših tovarišev, ki so si hoteli ogledati Rožno dolino in Celovec. Ostali pa so se odpeljali z brati Srbi v Bohinj k jezeru in izviru Savice. Tu ob slapu peneče se Savice je priklopelo navdušenje za krasno to pokrajino do vrhunca, in tov. Jovanović jo je slavil v navdušenih besedah ter v posvlilo dvignil čašo kristalno-čiste Savice v čast lepe slovenske domovine, rekši, da kadarkoli bodo zrl v drveče se valove naše Save ob kraljevem Belemgradu, vsekdar bodo videli njih iskrene pozdrave dragih jim bratov Slovencev. — Po nekolikem odmoru in ob izborni postrežbi v prijaznem hotelu „Zlatorog“, so izletniki posedli zopet na vozove do Boh. Bistrice, kjer so se končno poslovili od preljubih in milih nam gostov Srbov ter se razšli na vse kraje: eni pozdravit sivega očaka Triglava, drugi proti Ljubljani, ostali zopet proti Gorici in Trstu. Srbski tovariši in tovarišice so šli preko Ljubljani in Postojne. Ogledali so si vzorno urejeno postojnsko šolo ter potem odšli v jamo, katere krasot niso mogli prehvaliti. Obedovali so v Arkovi gostilnici, kamor so prišli tudi postojnski pevci, ki so mile slovenske goste razveseljevali s prekrasnim petjem. Iz Postojne

so šli v Trst, odtod v Benetke in nazaj čez Bosno in Hercegovino na svoj dom v svobodno svojo kraljevino Srbijo. Želimo jim na dolgem in zanimivem tem potovanju obilo zdravja in srečen povratek v milo domovino svojo. Drugo leto pa na zdravo in veselo snidenje zopet v kraljevem Belemgradu in Zagrebu in Pragi in v naši solnčni Gorici!

V spominsko knjigo slovenskemu učiteljstvu.

Srbski tovariš in prijatelj, g. Milan V. Popović, učitelj v Leskovcu in urednik „Djačkog Napretka“, nam piše:

Lepa je vaša zemlja slovenska. Ima visoke planine, plodne ravnine, bujne reke, divno polje, kjer vaš narod tako neumorno deluje. Vse to sem videl, vsemu sem se divil, vse to sem vzljubil.

Slovinci imate odlične delavce za širjenje prosvete in kulture, krepke borce za politiške pravice svojega naroda; imate podjetnike, obrtnike, šole in vse, kar je treba za nacionalno povzdigo, za kulturno in prosvetno napredovanje.

Imate, kar me osobito veseli, odlično usposobljen in za svoj posel in narod vrlo oduševljen in zavzet kader prosvetnih delavcev — učiteljev in učiteljic — mojih dragih koleg. Jaz imam v tem jako cenjenem stanu slovenskih koleg in koleginj mnogo ljubih znancev, katerih znanstvo mi je jako drago, ker je v meni ostavilo vtiske kulturnih in prosvetljenih ljudi, a pri tem oduševljenih delavk in delavcev za napredek šole in za blaginjo svojega vrlega naroda.

Osobito me veseli, da ponesem s seboj v svojo svobodno domovino najlepše spomine na vašo lepo domovino s stalno željo, da se čim večkrat obiščemo in bolje spoznavamo, zakaj to bo po mojem trdnem uverjenju koristilo nam in vam. Zato vas lepo in prijateljsko prosim, da sprejmete to mojo željo, da se to naše znanstvo obnavlja in čvrsti, kolikor nam bo največ mogoče, čeprav nas ločijo stotine kilometrov in politiške meje. To so iskrene želje in bratski pozdravi vašega srbskega kolege Milana V. Popovića.

Brzjavni pozdravi.

Krško. Bratovski in združni pozdrav! Lapajne.

Ljubljana. V duhu z vami.

Gregorc, Picek, učitelja-vojaka.

Ljutomer. Za opravičene zahteve uvodnega članka v današnjem „Tovarišu“ krepko naprej! Milan Vršič.

Maribor, Košir — Ptuj, Kovačič — Št. Vid, Žagar — Celje pozdravljajo skupščino iz mariborske kosarne.

Mokronog. Zborovalcem „Zaveze“ kličemo: radikalno na demokratski podlagi naprej med ljudstvo za ljudstvo.

Franc Skulj, Vincenc Okorn, Hrabroslav Skulj.

Opatija. Slovanskemu učiteljstvu presrečen pozdrav tovarišici Nuša Vavpotičeva in Ema Ženkovičeva.

Ormož. Vrlo naprej, združeni na poti prosvete za narod in dom! Živeli! Porekar, Vrabl, Rajšp.

Pristova. S telesom v postelji, a z duhom z vami želi mnogo uspeha Strmšek.

Raka. Bog živi napredno učiteljstvo! Raka-Krško: Franc, Hermina, Gusti Lunder, Karel Humek.

Roč. Zaradi bolezni zadržana pošiljava iskren pozdrav cenjenim tovarišicam in tovarišem!

Štefanija Čeh, Egidij Čeh.

Solkana. Pozdrav in najboljši uspeh.

Goriško učiteljsko društvo.

Š o š t a n j. Spominjaje se lanskega zborovanja, pošiljava zbranim tovariški pozdrav. „Zavezi“ najboljši uspeh.

T r o b e j, L u k m a n.

Š o š t a n j. Kar vam nebo je dalo sil, vse posvetite domovini, vse posvetite mladini! Za „Šaleško čitalnico“:

V o š n j a k.

Stari trg pri Rakeku. Bojevnikom za pravice učiteljstva kličejo: Krepko naprej!

Ž e b r e, W i g e l e, J u s t i n, Z a k r a j š e k.

T o l m i n. Zborujočemu učiteljskemu parlamentu želim najboljših uspehov. Bog živi stanovske brate Slovane!

A n d r e j V r t o v e c.

V i p a v a. Z vami do zadnjega zdiha.

P u n č u h, M e r c i n a, G r u m, S i l v e s t e r.

Z a g r e b. Pozdravljamo skupštino sa željom, da bi zbravanje vaše donijelo obilo plodova prosvjeti budućnosti jednodokrvnih naroda na slavenskom jugu.

H r v a t s k i p e d a g. - k n j i ž. z b o r.

Z a g r e b. Pozdravljamo vaše zborovanje s poklikom: Složnim silama naprijed!

O d b o r „H r v a š k o g a u č i t e l j s k o g s a v e z a“.

(N e č i t l j i v o.) Delo, stvarnost mišljenja, moštvo značaja in narodnost so učitelju zvezde-vodnice. Naj bo jugoslovanska zaveza verna svojemu imenu!

Z a d r u š t v o s l o v e n s k i h p r o f e s o r j e v: D r. I l e š i č.

* * *

„Zavezine“ skupščine sta se udeležila le dva c. kr. okr. šol. nadzornika. Ostali se boje, dokler ne zaveje druga sapa. Na skupščini ni bilo tudi nobenega c. kr. vladnega uradnika. Mi nismo pogrešali nikogar. Pride pa čas, ko bodo oni pogrešali nas!

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodono naložim,
v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani,

registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do konca vel. srpana 1907 K 94.946.62.

Naznanilo. Kdor želi od zadruge kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v poštnih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Roditeljski večeri.

Predaval pri XIX. skupščini „Zaveze“ J. Dimnik.

Slavna skupščina! Na dnevnem redu današnje skupščine so tudi roditeljski večeri (roditeljski sestanki, obiteljski večeri). Ni moj namen in tudi ne moja naloga, da bi vam razlagal na tem mestu, kaj so roditeljski večeri, kakšen namen imajo ter kdaj in kako naj jih prirejamo. O tem sta nas poučila že naša lista „Popotnik“ in „Učiteljski Tovariš“. Najboljšo sliko o roditeljskih večerih si pa lahko napravi vsakdo sam, kdor čita najnovejši list naše organizacije: „Domače ognjišče“.

Namen današnjega mojega poročila je, da izjavimo in dokažemo, če so roditeljski večeri potrebni. Jaz pravim, da so jako potrebni, in sicer potrebni zaradi tega, da z njimi povzdiguje svoj ugled in odbijamo razburkane valove, ki se dandanes s tako silo zaganjajo ob novo šolo in

svobodomiselno učiteljstvo, kakor še nikdar poprej. Naši politički nasprotniki, ki si žele nazaj nekdanje mežnarske dobe, nam predbacivajo, da nismo z ljudstvom, da delamo proti ljudstvu da preti našemu narodu nevarnost od strani učiteljstva itd. Lahko rečem, da ga ni stanu, ki bi ga politički nasprotniki tako nesramno obrekovali in o njega članih tako gnusno lagali, kakor delajo o šoli in učiteljstvu.

In zakaj vse to? Odgovor na to vprašanje je prav enostaven. Naš stan je po svojem ustroju tak, da moramo biti z ljudstvom vedno v najtesnejši zvezi; veže nas z ljudstvom šolska mladina, ki se za nje blagor trudimo in mučimo, da nam naposled opešajo moči. Koliko mladih življenj nam je že pobrala naša stara znanka smrt, ker so živeli in delali za ljudstvo in ne zase. Podobni smo sveči, ki gori, da sveti drugim, sebi pa izpodkopava življenje.

Ljudski učitelji torej nismo proti ljudstvu, ampak mi storimo za ljudstvo več, kakor katerikoli stan. In ljudstvo, ki nam pošilja svojo deco v šolo, vé ceniti naše zasluge in naše delo ter nas tudi spoštuje. To vedo dobro nasprotniki luči in prosvete. Zato si prizadevajo na razne načine, da nahujskajo ljudstvo zoper šolo in učiteljstvo, in nobeno sredstvo jim ni preumazano, da le omadežujejo šolo in učiteljstvo. Pravijo, da je sedanja šola brezverska, da smo učitelji brezverci, da preganjamo križ, očenaš, češenosimarijo in krščanski pozdrav: Hvaljen bodi Jezus Kristus! v šoli itd. itd.

Gospoda moja! Blizu 30 let že službujem, mnogo sem občeval z učiteljstvom, a do danes, hvala Bogu, ne poznam slovenskega učitelja, ki bi bil kriv kateregakoli teh očitaj. To so grde in nesramne laži na rovaš slovenskega učiteljstva.

Pa to še ni vse. Naši nasprotniki in zakleti sovražniki govore tudi v ljudskih zastopstvih skozi okno, da je ljudska šola prokletstvo za ljudstvo; na ljudskih shodih hujskajo ljudstvo zoper nas, da naj nam numerirajo kosti, to se pravi, da naj nas ljudstvo pobije. In koliko laži in obrekovanj imajo na svoji kosmati vesti „Domoljub“, „Slovenski Gospodar“, „Primorski List“, „Gorica“, „Slovenec“ in drugi klerikalni listi, o tem bi lahko napisali debele knjige!

Poprej sem rekel, da smo učitelji po svoji službi v najtesnejši zvezi z ljudstvom, in sicer potom šolske mladine. Časih, ko naši nasprotniki še niso bili tako podivjani kakor so dandanes, je ta naš stik z ljudstvom zadostoval; današnje žalostne razmere, ki moramo v njih živeti ljudski učitelji, nas pa silijo in kar naravnost izzivljejo, da moramo neposredno stopiti v stik z ljudstvom. Prilik v ta namen imamo več na razpolago. Zadnji čas so nam pa v ta namen kakor nalašč dobro došli roditeljski večeri, ki nam jih priporoča novi šolski in učni red. Zato stopimo kar brez odlašanja potom roditeljskih večerov v stik z ljudstvom, ki ga poučujemo o pravilni vzgoji otrok ter odbijajmo s pozitivnim delom otrovane pušice, ki lete od nasprotne strani na šolo in učiteljstvo; zato le ven iz šole med ljudstvo spoučnimi predavanji! Vsaka šola naj priredi na leto — če ne več — vsaj enega ali dva roditeljska večera. To bodi začetek našega delovanja med ljudstvom; o nadaljnem našem postopanju in delu med ljudstvom se bomo pa že še pravočasno pomenili.

Kadar pa naši nasprotniki z zabavljanjem, z lažmi, z grožnjami in z numeriranjem naših kosti ne morejo doseči svojega namena, so pa za hip navidez prijazni z nami, ter nas uprav s sirenskimi glasovi vabijo v svoj tabor. Učitelj, ki ljubi svoj stan in je učitelj po poklicu, se ne bo dal omamiti po teh milodonečih glasovih, čeprav pridejo iz „Slomškove zveze“ same.

Gospoda moja, „Slomškova zveza“ ni prava pot k ljudstvu; ta zveza je „pons asinorum“ za izdajalce našega stanu, ki iščejo lastnih koristi, ne pa koristi celokupnega učiteljstva.

Čudno in naravnost predrzno je to, da nas vabijo med ljudstvo ljudje, ki so nam naše življenje vedno le grenili, ki so napadali šolo, naš stan, nas in naše prijatelje. Kako neki bi bilo mogoče stopati med ljudstvo z ljudmi, ki zadnji čas na tako ostuden način napadajo našega najboljšega prijatelja in častnega člana naše „Zaveze“, prvega občana ljubljanskega, g. župana in državnega poslanca Ivana Hribarja. Ne, s temi ljudmi ne moremo in ne smemo vzporedno korakati in ti ljudje nam tudi ne smejo kazati poti med ljudstvo. To pot bomo že našli sami, in sicer najprvo potom roditeljskih večerov in njih glasila „Domachega ognjišča“, ki naj s pomočjo učiteljstva najde pot v vsako slovensko hišo! (Splošno odobravanje; predavatelju čestitajo zastopniki češkega, hrvaškega in srbskega učiteljstva)

Italijanska nemožatost.

(Iz koprškega okraja.)

Slučajno nam je prišel v roke italijanski list „Il Lavoratore“ z dne 16. avgusta t. l., v katerem se pritožuje nekdo, da učiteljska društva ne delajo za izboljšanje učiteljskih plač. Popisuje, da se je sešel pred meseci odbor, ki se je zavzel za to, da se da vsaki učiteljski osebi letnih 400 K draginjske doklade. Sešel da se je odbor, ki je sestavil načrt zakona, po katerem bi imela vsaka učiteljska oseba po 30 letnem službovanju letnih 3600 K plače, a pravi, da tudi iz tega ni nič. Ker povprašujejo tudi nekateri slovenski učitelji, kako je z vso akcijo, nam bodi dovoljeno, da vso zadevo nekoliko pojasnimo.

Marca meseca t. l. se je sešel v Pulju odbor, obstoječ iz 8 italijanskih, 2 hrvaških in 2 slovenskih odbornikov. Kot je razvidno, so imeli italijanski odborniki veliko večino, a ker so sami Italijani poudarjali, da tu ni ozirov na narodnost, pač pa da se moramo zavzeti za učiteljske interese skupno, se je lotil odbor dela, ne oziraje se na to, da so bili zapostavljeni Slovani. Hrvati in Slovenci so imeli že sestavljene načrte glede nastavljanja, plačevanja, upokojevanja in discipliniranja, a Italijani so imeli le kratek memorandum, obstoječ iz 12 točk. Sestavil se je v obrisih načrt, za katerega se je soglasno izrekel ves odbor. Vladala je edinost, in tov. Bajčič je prevzel nalogo, da sestavi načrt načisto v hrvaškem in italijanskem jeziku, kar je izvršil v dovolj kratkem času. Določeno je bilo tudi, kadar bo sestavljen načrt načisto, da ga predložimo vsi obenem z enako se glasečimi peticijami po dež. odboru dež. zboru in skupna deputacija da ga vroči c. kr. namestniku. Italijanov pa se je oprijela taka sila, da niso mogli počakati, da bi bil načrt sestavljen načisto in določili so za deputacijo že dan 18. marca. Isti dan je šla k c. kr. namestniku praznih rok deputacija, obstoječa iz dveh Italijanov in enega Hrvata. Namestnik je odpravil to deputacijo, z izgovorom, da brez deželnega odbora ne more pomagati.

Mimogrede bodi povedano, da dež. zbor istrski ne zboruje že tri leta in to zaradi tega, ker je pred tremi leti odgovoril vladni zastopnik na neko slovansko interpelacijo v slovanskem jeziku. Italijanska večina je zaradi tega vstala in odšla iz zbornice, v katero se noče povrniti, dokler vlada ne zagotovi, da se ne bo slišala v istrskem deželnem zboru iz ust vladnega zastopnika nikdar več slovanska beseda. Dokler obstoja člen 19. osnovnega zakona, ne more vlada tega obljubiti.

Istrski dež. zbor je zboroval pred nekoliko leti v Poreču, kjer so slovanske poslance kar javno zasramovali in napadali,

da niso bili varni niti življenja, saj so jim odrekli celo stanovanje. Tako je mislila italijanska večina, da se jih najlože odkriža. Vlada je bila prisiljena razpustiti deželni zbor in ga sklicati v Pulj, in ker ni bilo tudi ta miru, kasneje v Koper. Ker ni pokazala vlada sedaj toliko eneržije, da bi razpustila kljubujoči dež. zbor, stavlja italijanska večina kot predpogoj za redno delovanje, da se skliče dež. zbor v Poreč. Vlada, ako hoče biti količkaj konsekventna in pravična, ne more ustreči zahtevam večine, zaradi česar smo že tri leta brez deželnega zbora, kar je vzrok, da je učiteljstvo prisiljeno stradati. Italijanskim poslancem ni mar za to, da strada učiteljstvo cele dežele, oni ne poznajo ni človekoljubja ni pravice, ko jim gre za njih italijanska komoristična načela. In ob tem se razbijajo vse naše prošnje, peticije in zahteve.

Dopisnik v „Lavoratore“ govori dalje o štrajku, a najbrže ne ve in ne pomisli, s kakšnimi težavami je v zvezi uspešen štrajk. K uspešnemu štrajku je v prvi vrsti potreba zaupnosti, močatosti in edinosti, a ravno tega med istrskim učiteljstvom ni. Da je to resnica, naj navedem samo to:

Odbor v Pulju je sklenil, da dá natisniti dvojezičen načrt in tega da predloži z enako se glasečimi peticijami, a kmalu so se Italijani premislili in zahtevali, naj se tiska načrt v vsakem jeziku posebej in to iz vzroka, da jih kolegi napadajo. Zaradi ljubega miru in da se obvaruje edinost, so jim morali Slovani to dovoliti, drugače bi bil razdor takoj od pričetka. Ni jim bilo dosti to. V načrtu je skupni odbor določil, da se ustanovi pri dež. šol. svetu disciplinarni senat, obstoječ iz slovanskega in italijanskega oddelka. Kaj pa so naredili Italijani? Ne da bi koga obvestili, so izpustili slovanski senat in s tem pokazali, četudi so ob zborovanju zatrjevali, naj vsak ljubi svojo narodnost in spoštuje druge, da so oni v prvi vrsti zagrizeni lahoni, ki ne spoštujejo nobene druge narodnosti, in šele potem so učitelji, a pokazali so tudi, da ni pri njih močatosti, zaupnosti in edinosti; edini so le v preganjanju Slovanov. In v družbi takih koleg naj bi štrajkal slovanski učitelj? Nikakor ne, ako imajo kaj razuma in previdnosti!

Pa kaj bomo govorili o močatosti med učiteljstvom, ki je ni sploh med istrskimi Italijani! Vsakemu je znano, s kako slovesnostjo se je odpovedal deželni glavar Rizzi. Nikdar ni preklical te svoje slovesne odpovedi in vsak bi mislil, Rizzi ne glavaruje več. A kaj še! Samo kdor vidi dopise deželnega odbora, pa se lahko prepriča, da jih še vedno podpisuje deželni glavar Rizzi, najbrže zato, ker bi jih drugače moral podpisovati njegov namestnik, ki je Slovan. Če ni močatosti pri prvem možu v deželi, kje naj bo potem?

Zaradi teh razlogov svetujemo slovanskim kolegom, naj se nikakor ne podajajo v štrajk, a če hočejo italijanski kolegi štrajkati, prosto jim, čeprav bi bilo bolje tudi zanje, če bi nastopili pot pravice in močatosti. Povedali naj bi italijanskim poslancem v Istri, da imajo pravico živeti tudi Slovani v Istri; povedali in predložili naj bi poslancem, da je njih postopanje svojeglavno, neopravičeno in brutalno in ne bo imelo dobrih posledic. S takim postopanjem ne kažejo olike in omike. Vlada je prisiljena priznati, da bivajo Slovani v Istri, saj jih je vendar nad $\frac{2}{3}$, a oni izgovor Italijanov na njih staro posest je jako piškav. Tudi Musalino bi se bil lahko izgovarjal, da je že njegova stara pravica pobijanje drugih ljudi. Ako pojde v Istri tako naprej, mora priti do vladnega komisarja, ker drugače bi postala Avstrija v zasmeh vsem drugim evropskim državam, saj bi ji lahko rekla celo Turčija: „Hodi domov in uredi svoje dežele!“

Ako bi bili italijanski poslanci v Istri pravicoljubni, bi se dalo ljudsko šolstvo z državno podporo prav lahko urediti, tako da bi bilo učiteljstvo in ljudstvo zadovoljno; seveda bi se v to morale porabiti tudi vsote, ki jih porablja deželni odbor očito in skrivoma v raznarodovanje Slovanov. Komu ni znana javna tajnost, kako je bivši deželni glavar podpiral raznarodovalno „Pravo Našo Slogo“ in njene urednike. In tako se godi še vedno.

Slovanskim kolegam je jasno, kje tiči vzrok naši bedi, a italijanskim, kaj morajo narediti, ako hočejo res uspešno sodelovati za odpravo bede. Štrajk naznanjati ne pomaga nič. Kdo bo štrajkal, mogoče italijansko učiteljstvo koprskega okraja, ki je ustanovilo svoje okrajno društvo pred dvema letoma? Na prvem obnem zboru je nasprotoval društvu italijanski okr. šol. nadzornik in zaradi tega ni ničesar več slišati o življenju tega društva.

Književnost in umetnost.

Slovenski posojilničar. Drugi, popravljene in pomnoženi natis „Navoda o snovanju in poslovanju slovenskih posojilnic“. Spisal in založil Ivan Lapajne v Krškem. Tiskala „Zadružna tiskarna“ v Krškem. 221 + XVI strani v navadni osmerki. Cena: 3 K trdo in lično vezani, 2 K 40 h mehko vezani in 2 K broširani iztis. — Slovenske posojilnice rastejo kakor gobe po dežju. Pred 30 leti jih ni bilo 30, a zdaj jih bo kmalu blizu 300; zakaj obveljalo je že skoro tudi na Slovenskem Reiffisenovo načelo, po katerem ne bi smela biti nobena župnija brez posojilnice. Da pa ti zavodi dobro uspevajo, morajo imeti potrebnih navodil, po katerih se jim je ravnati. To je stari posojilničar g. Lapajne izprevidel že pred 12 leti, ko jih je bilo na Slovenskem komaj 100. Zato je bil izdal že leta 1895. to navodilo v prvem natisku v 800 izvodih, katere je bil, kakor pravi v predgovoru tega drugega natiska, v teku desetih let popolnoma razpečal, in to nekoliko za denar, nekoliko za Bog plati. Zaraditega in zaradi vedno rastočega števila novih posojilnic je bilo treba tega novega natiska, ki pa je čisto predrugečen, jako pomnožen in le malo prvemu podoben. Vrhutega ima svečano obliko, zakaj poklonil je ta drugi natisk „očetu slovenskih posojilnic“, g. Mihi Vošnjaku, ki praznuje letos sedemdesetletnico svojega rojstva in čigar slika in življenjepis krasita knjigo. Knjiga je spisana bolj na podlagi prakse kakor teorije. Ni čuda! G. Lapajne vodi dve posojilnici v Krškem že 22 let; ustanovil je še kakih 30 slovenskih posojilnic; on je v imenu celjske „Zadružne zveze“ revizor teh zavodov, ki jih je sicer tudi že pred leti, ko ni bilo obligatorične revizije, pregledoval po Kranjskem in Primorskem. Svoje izkušnje je priobčeval osem let v svojem organu „Slovenska zadruga“ in zdaj jih priobčuje zopet v tej knjigi. Knjiga navaja nekatere novosti, ki so dozdej docela manjkale v slovenski zadružni literaturi. Ona razpravlja na pr. o natančni uvedbi praktičnega dospetnika, prinaša nekaj amortizacijskih tabel za hipotekna posojila in izkuša pojasniti nekatere dvome o pravilnem knjigovodstvu. Pisatelj je v razpravi o posojilniškem knjigovodstvu prevzel veliko po S. Premrouovi knjigi, ki ima v tem oziru višek popolnosti. Na koncu knjige je pisatelj razvrstil zakone in odloke, ki so važni za zadružništvo. Besedilo teh zakonov je navedeno doslovno po dotičnih številkah državnega zakonika. Zato pač oprostite cenj. čitatelj nekaterim zastarelim in neokretnim izrazom, ki jih tudi pisatelj ni predrugečal.

Politiški pregled.

* **Prihodnji vojni proračun.** Delegacije se skličejo najbrž za sredi meseca novembra. Vojni proračun je že sestavljen ter ne bo prinesel presenečenja, temveč se bo gibal v mejah zadnjih let. Za organizatorične reforme se ne bo zahtevalo zvišanja proračuna, ker manjka potrebnih materialov in novincev. Le glede preživljanja armade se zneski v proračunu nekoliko zvišajo zaradi splošno podražitve. — Za novi artilerijski material, za kar znaša

skupna zahteva 165 milijonov kron, je treba še dovoliti ostanek 50 milijonov kron. Od volje obeh finančnih ministrov je odvisno, ali se bo ta ostanek obenem dovolil, ali se bo vojna uprava morala letos zadovoljiti le z enim delom. Takoj po vojaških manevrih se začne tozadevne konference med skupnimi ministri, obema ministrskima predsednikoma in finančnima ministroma. Pri teh posvetovanjih se odloči tudi o tem, ali se naj častniške plače že letos regulirajo. Vojni minister vsaj upa, da doseže v predstoječem delegacijskem zborovanju potrebne milijone za artilerijo in zvišanje častniških plač.

* **„Nova Doba“** poroča, da stopi pri prihodnjih deželnozbornih volitvah „Slovenska Gospodarska Stranka“ prvič v volilno borbo, to pa kot odločno narodna ter skrajno in brezobzirno demokratska stranka.

* **Moravski deželni šolski svet — razdeljen.** Z dnem 24. avgustom je moravski deželni šolski svet razdeljen v dve narodno ločeni sekciji. Češka sekcija je imela že prvo sejo, nemška se je pa sestala v sejo dne 29. avgusta. Ali bi kaj enakega ne bilo mogoče n. pr. na Štajerskem.

* **Poljski jezik pri orožništvu.** Iz Levova poročajo, da je gališko namestništvo odredilo, da bo odslej za vso Galicijo uradni jezik za orožništvo poljski in ne več nemški.

* **Moč nemških soc. demokratov.** Bebel je navedel na mednarodnem shodu soc. demokratov v Stuttgartu, da je bilo oddano pri zadnjih državnozbornih volitvah na Nemškem 3.500.000 glasov za soc. demokrate. Od vseh nemških volilcev je 800.000 organiziranih socialnih demokratov, ki so v enem mesecu zložili 166 tisoč mark (199 tisoč kron) za volilni fond.

* **Tiskovna svoboda v Bosni.** Sodišče v Mostaru je obsodilo urednika srbskega lista „Narod“ Risto Radulovića zaradi članka „Tuje časopisje o Bosni in Hercegovini“ na dva in pol meseca težke ječe, zaradi podlistka „Pri Maksimu Gorkem“ pa na 200 K globe, oziroma 20 dni zapore. V zadnjem času so obsodbe časnikarjev v Bosni na dnevnem redu — kakor na Ruskem! Bedna Bosna, kjer gospodarijo tuje!

* **Češka socialna demokracija** je imela svoje zborovanje od 11. do 15. avgusta v Plznu. Iz raznih poročil je posneti, kako silno napreduje ta stranka na Češkem. Pri predzadnjem zborovanju se je poročalo, da ima stranka 1516 organizacij, letos pa že, da jih ima 1922. Pri državnozbornih volitvah letos si je priborila stranka 24 mandatov, dočim so ji nasprotniki prerokovali, da jih dobi kvečjemu 8. Od 1.086.000 volilcev je glasovalo za češke soc. demokr. kandidate 400.900 volilcev, torej 37%. Ker je bilo na Češkem 10 strank v volilnem boju, je jasno, da je soc. demokracija najmočnejša stranka. A tudi v nemških delih dežele je oddalo 20—25 tisoč čeških delavcev svoje glasove nemškim soc. dem. kandidatom. — Tudi časopisje stranke silno napreduje. Tako se tiska „Za“, ki se prodaja po krajcarju, danes v 90.000 izvodih. Tukaj se vidi, kaj premore vztrajno organizacijsko delo.

* **Nadvojvoda Karel Franc Jožef — prestolonaslednik.** „Magyar Szo“ prinaša tole senzačno vest: Na dan pokopa nadvojvode Otona je vpriču vsega dvora prestolonaslednik Franc Ferdinand nagovoril Otonovega najstarejšega sina Karla Franca Jožefa sledeče: „Dragi nečak! Osirotel si, in tvoja mati ter jaz sva prevzela nalogo, da te pripravljava na bodoči poklic. V tej uri te prosim, smatraj jo kolikor moreš resno, zakaj namenjen ti je vzvišen poklic, prestol. Trudi se, da postaneš tak mož, ki je vreden prestola. Z očetovsko ljubeznijo te bom podpiral v tem stremljenju.“

* **Mednarodni socialistički kongres v Stuttgartu** je zaključen. Na dnevnem red plenarne kongresne seje je prišla resolucija o militarizmu, ki jo je bil sestavil pododsek komisije glede vprašanja o militarizmu. Resolucija akceptira Bebelove nazore z Adlerjevo modifikacijo. Ista se glasi približno: Boj proti militarizmu je nerazdružljiv od socialističkega razrednega boja in vojne so pojav kapitalizma. Vojne prenehajo šele, ko preneha socialni kapitalistiški red. Shod smatra za dolžnost proletarijata in njega parlamentarnih zastopstev, da se bori proti vsakemu oboroženju in odklanja vse tozadevne kredite. Internacionalna ne more predpisati neizpremenljive oblike glede antimilitarističkega boja, mora pa ojačiti in združiti v skupen boj razne tendencije, ki se protivijo militarizmu in vojni. — Resolucija navaja potem razne prilike, ob katerih je proletarijat po-

segel v poravnavo mednarodnih konfliktov. Ako bi pretela kaka vojna — pravi resolucija v svojem zaključku — bo moral proletarijat in njegovi parlamentarni zastopniki s pomočjo socialističkega mednarodnega urada ukreniti vse potrebno, da preprečijo izbruh vojne, poslužujé se onih sredstev, ki se bodo zdela najbolj prikladna in ki seveda bodo odgovarjala intenziteti razrednega boja in splošni politički situaciji. Ako bi vkljub temu vojna izbruhnila, bodo oni morali vse ukreniti k takojšnjemu koncu vojne in izkoristiti gospodarsko in političko krizo k pospeševanju poloma kapitalističkega sistema. — V debato je posegel Vandervelde kakor referent in priporočal resolucijo. Adler je trdil, da ne v Haagu, ampak v Stuttgartu je prava mirovna konferenca. Vsak atentat na mednarodni mir — je rekel govornik — bo ne le konec militarizma, ampak tudi kapitalizma. — Resolucija je bila potem vzprejeta po vzkliku, medtem ko so Hervé in njegovi pristaši prav živahno protestirali. — Kongres je še sprejel resolucijo v protest proti zatiranju romunskih židov in drugo v znak simpatije napram ruskim revolucionarjem. — Predsednik Singer je nato zaključil shod. Prihodnji shod se vrši v Kodanju. — Kongres je razpravljal o teh-le vprašanjih: 1) Militarizem in mednarodni konflikt; 2) razmerje med političkimi strankami in strokovnimi organizacijami; 3) kolonialno vprašanje; 4) priseljevanje in izseljevanje delavcev in 5) ženska volilna pravica.

Vestnik.

Brzjavka: Strmšek umrl; pogreb bo v nedeljo, 8. t. m., ob 11. uri predpoldne.

Davorin Trstenjak — na indeksu. Zagrebški „P o k r e t“ prinaša odredbo ordinarijata senjske škofije, s katero se daje na i n d e k s pedagoška knjiga „Prirodni uzgajatelj“ prvaka med naprednimi hrvaškimi pedagogi, našega rojaka Davorina Trstenjaka. Razširjanje tega „kužnega semena“ mora vsak duhovnik zabranjevati z vsemi sredstvi. — To je seveda le reklama za to izborno knjigo. — Mi g. Trstenjaku na tej odliki iskreno čestitamo! Knjigo samo pa najtopleje priporočamo.

„Slomškova zveza“ ima občni zbor v soboto dne 7. septembra ob polu 10. uri dopoldne v mali dvorani hotela „Union“ v Ljubljani. Dnevni red: 1. Pozdrav. 2. Nekaj misli o našem gmotnem stanju. (Nadučitelj Štefan Primožič.) 3. Socialno delovanje učiteljice. (Gdč. učiteljica Mira Regali.) 4. Krščanska vzgoja. (Nadučitelj Julij Slapšak.) 5. Etika in moderna šola. (Profesor Evgen Jarc.) 6. Birokratizem v šoli. (Nadučitelj Štrukelj.) 7. Naša stanovska politika na Kranjskem. (Učitelj Fr. Jaklič.) 8. Odborovo poročilo. 9. Volitve. 10. Slučajnosti. Dano v Dobrépoljah, dne 20. avg. 1907. Za „Slomškovo zvezo“: Fr. Jaklič, t. č. predsednik. — Mi smo že pripravljani na strele, ki bodo letele na nas v soboto iz „Uniona“. Primožič in Jaklič bosta zabavljala, da se bo kar kadi. Slapšak in Štrukelj sta bolj mirna človeka in utegneta s svojima referatoma osrečiti naše uredništvo. Vsaj Štruklju smo bili že dobri, ko so ga gajžlali njegovi somišljeniki. Profesor Evgen Jarc bo nemara tudi rekel katero o značaju in egoizmu. Takrat se bosta Primožič in Jaklič spogledala, a sram ne bo nikogar. To je kratko poročilo o tem znamenitem shodu, napisano pred zborovanjem. Koliko bo udeležencev, povemo prihodnjé.

Društvo „Selbsthilfe der Lehrerschaft Steiermarks“ naznanja, da so v kratkem umrli 4 člani, in sicer gg. Böheim (umrl 7. julija), Ludovik Tribnik (5. avgusta), Miroslov Henker (8. avgusta) in Klement Pröll (17. avgusta). Izplačanih je bilo 1420, 1430, 1430 in 1430 K. — Po § 3. dr. pr. je treba plačati po 8 K, in sicer lahko v dveh obrokih (septembra in oktobra).

Učiteljska tiskarna poroča glede šolskih tiskovin, da se za zdaj razpošiljajo samo najpotrebnejše; šolska naznanila in nekatere druge tiskovine se pošljejo o pravem času. Krivda ne zadene tiskarne, ker se je šele 13. avgusta naznanilo, da ostanejo za letos še stare tiskovine v rabi. Dokler ni imela gotovosti, se tiskarna ni smela zalagati s tiskovinami, v tem kratkem času — dobrih 14 dni — pa ji je bilo nemogoče založiti

vseh tiskovin. Prosimo torej g. šol. voditelje malo potrpljenja. Tudi se pripete slučajji, da g. šol. voditelji niso zadovoljni s kakšno tiskovino in žele drugačne. Naša tiskarna založi tiskovine šele po tehtnem preudarku, oziraje se na želje večine svojih odjemalcev. Nikakor pa se ne more zahtevati od tiskarne, da bi ene vrste tiskovine založila kar po več vzorcev, morda za vsako šolo drugačnega. Zdi se nam, da zaradi tega ni večjih vse v redu pri šol. tiskovinah, ker je naša tiskarna „Učiteljska“ tiskarna. Naročilni list se nikdar ne vrne naročniku in ostane kot dokaz naročila v tiskarni. Tako delajo menda vsi trgovci in obrtna podjetja. To v odgovor g. pritožnikom, ker vsakemu posebej zaradi preoblega dela ni mogoče odgovarjati.

Iz črne knjige slovenskega učiteljstva. Slučajno nam je prišel v roke zanimiv dokument, ki dokazuje jasno, kako nujno potrebno je, da se odpravi tajna kvalifikacija učiteljstva, ki odpira široko vrata najpodlejšemu denunciantstvu. Pred leti je prosil neki učitelj na Kranjskem za definitivno nameščenje. Okrajni šolski svet je nato pozval njegovega predstojnika, naj izreče svoje mnenje o njegovi kompetenci. Nadučitelj, torej stanovski tovariš prosilčev, je poslal na ta poziv okrajnemu šol. svetu to-le poročilo, ki ga priobčujemo v nemškem originalu, ker bi v prevodu preveč izgubil na svoji klasičnosti. Dotično poročilo slove doslovno tako-le: „Nach der Gesinnung des gehorsamst Gefertigten zeigt der hierortige Lehrer N. wenig Eifer und Pflichtbewusstsein für die Schule. Er spricht gern von Beurlaubungen; so wollte er im Laufe des vergangenen Schuljahres trotz seiner guten Gesundheit um einen längeren Urlaub bitten, um in ein Bad zu gehen, was er aber wegen Geldmangel unterlassen hatte. Er spricht gern, wie er frei werden könnte und was die Schulkinder nicht zu lernen brauchen, eine besondere Abscheu zeigt er gegen das Deutsche in der Schule. Er ist ein leidenschaftlicher Berichterstatter in verschiedenen Zeitungen, als „Slov. Narod“ und „Slovenec“ u. s. w. und hat sowohl in der Stadt, wie auch auf dem Lande seine Gesinnungsgenossen, die er so oft besucht, als ihm seine Geldverhältnisse und Zeit erlauben; hätte er Geld und Zeit, so würden diese Besuche immer dauern. Die Disziplin bei seinen Schulkindern lässt viel zu wünschen übrig. Es ist seine Freude, durch das Öffnen der Tür und der Fenster die Temperatur im Schulzimmer zu erniedrigen, um dann über die Kälte in der Schule zu klagen. Er will sich überhaupt in alles mischen und alles nach seiner Mode anordnen. Er will hier einen Vorschussverein gründen, einen Leseverein oder Citalnica errichten, eine Industrieschule, Spitzenklöpplerei, Topfmacherei etc. etc. gründen. — Man hat sogar gehört, dass er mit seinem Anhang das löbliche k. k. Bezirksgericht von in das neue Haus des X. Y. nach Z. übersetzen wird. Da er in die Zeitungen immer Artikel einschickt, so ist der gehorsamst Gefertigte für sich vollkommen überzeugt, das N. der Verfasser jener Zeitungsartikel ist, welche anlässlich der Lehrerversammlung im gehässigen Tone gegen die deutschen Lehrer dieses Bezirkes geschrieben werden; denn N. hat sogar über die R—r im spöttischen Tone in einem Blatte geschrieben. Er hat viel geschrieben in „Dom in Svet“ über die Krainer und über die Bewohner in X., bei welchen er sich verhasst gemacht hat. Er schreibt überhaupt über alles, was ihm nicht lieb ist, besonders gern haut er über Gottschee und Gottscheer und über alles, was in Gottschee ist, wenn auch ohne Grund. Weil er schon jetzt, in provisorischer Eigenschaft das macht, so ist aller Grund da, dass er in definitiver Eigenschaft viel energischer Auftreten wird, denn er will sich auf jeden Fall „berühmt“ machen und als Wohltäter seiner Geburtsparre und des Slovenentums gelten. Der gehorsamst Gefertigte hat schon mehrere Lehrer an seiner Schule gehabt, aber so einbildend und politisch und „corios“ wie der, war noch keiner. Die löblichen k. k. Behörden werden höflichst gebeten, nicht zu verraten, dass der gehorsamst Gefertigte diese wahren Zeilen geschrieben hat. — Z. Z. Schulleiter.“ — Na temelju te denunciacije je okrajni šolski svet poslal dež. šolskemu svetu poročilo, v katerem pravi doslovno to-le: „Mit Rücksicht auf die prononcierte Parteinahme des Lehrers für politisch-nationale Bestrebungen, die bereits Anlass zu verschiedenen Recriminationen gegeben haben, nicht zum definitiven Lehrer zu ernennen.“ Dotični učitelj na to res ni bil definitivno nameščen. Ta slučaj,

ki smo ga objavili, osvetljuje bengalično vso nemoralnost tajne kvalifikacije. Naj bi kompetentni krogi to vendar enkrat uvideli ter se potrudili, da odpravijo demoralizujočo napravo tajne kvalifikacije.

„Dijaški dom“ v Ljubljani. Sedaj, ko se bliža začetek novega šolskega leta, se nam vidi umestno, da opozorimo slavno občinstvo na gori imenovano podjetje. Živa potreba po dobrih stanovanjih in po strogem nadzorstvu za naše dijake je vodila ustanovitelje, da se je oživotvorila ta ideja. V zavod se sprejemajo dijaki različnih kategorij, na razpolaganje so lepe, prostorne in zračne sobe. Vse dejanje in nehanje v zavodu je uravnano po pedagoških principih. Določen je natančno hišni in dnevni red, sonadzorstvo in pomaganje pri učenju je poverjeno samo osebam, ki so se sprejele po vsestranskem višjem priporočilu. Za hrano, stanovanje in pomaganje pri učenju je določen mesečni prispevek od K 60, posebne ure za izvenšolske predmete se plačujejo po dogovoru. Za letošnje šolsko leto je število gojencev omejeno in je na razpolago samo še nekoliko prostorov. Vsi potrebni podatki glede sprejema, hrane, nadzorstva in dnevnega reda se dajejo ustno ali pismeno vsak dan od 8. do 12. ure dopoldne pri vodstvu na Poljanski cesti števil. 22., II. nadstropje.

Učiteljska imenovanja. C. kr. mestni šolski svet ljubljanski je na kreiranih vzporednicah mestnih ljudskih šol ljubljanskih za prihodnje šolsko leto imenoval doslej sledeče pomožne učitelje in učiteljice: za I. mestno deško ljudsko šolo pom. učitelja Rud. Poljanca, za II. mestno deško ljudsko šolo pom. učitelja Bog. Govekarja, za mestno slovensko dekliško osemrazrednico pri sv. Jakobu: pom. učiteljice Emilijo Rojčevno, Milico Prosenčevno, Albino Svetkovo, Marijo Grošljevo, Leo Levčevno, Mileno Rohrmannovo in absolventko Marijo Arselinovo; za mestno nemško dekliško osemrazrednico pomožne učiteljice: Olgo Kunejevo, Kristino Ravnikarjevo in Elzo Lušinovo. Bolno učiteljico Konškovo bo tudi še zanaprej nadomeščala pomožna učiteljica Marija Ramovševa; na mestu, ki je po vpokojeni ravnateljici Bauerjevi izpraznjeno, bo pa pouk nadaljevala pom. učiteljica Vera pl. Gresslova.

Na deželni gluhonemnici v Gorici je imenovan za učitelja na mesto pokojnega g. Ant. Rudeža Ivan Reščič, sedaj kaplan v Bovecu. Reščič je bil, preden je bil sprejet v semenišče, ljudskošolski učitelj na Goriškem.

Osebnosti na Kranjskem. Za provizoričnega učitelja in šolskega voditelja na Colu pri Vipavi je imenovan gosp. Karel Blažič. — Okrajni šolski svet v Kranju je imenoval za provizoričnega učitelja in vodjo šole v Predoslju abs. učiteljskega kandidata Frana Jociča. — Mestni šolski svet ljubljanski je imenoval izprašano učiteljsko kandidatino Vero pl. Gresslovo za pomožno učiteljico na Srazredni nemški ljudski šoli. — Mestni zastop v Idriji je imenoval za pravega realnega učitelja tamošnje višje realke dr. Drag. Lončarja, doslej suplenta na c. kr. realki v Ljubljani, in za suplenta Kajetana Stranetzkega, poizkusnega kandidata v Idriji. — Za provizoričnega učitelja na Studencu je imenovan absolvirani učit. kandidat Josip Potrato.

Katehetski shod se vrši dne 10. t. m. v Ljubljani. Na dnevnem redu so predavanja in hospitacije.

Razširjenje šol. Ljudsko šolo na Savi razširijo v dvo-razrednico, ono v Mavčičah pa v tro-razrednico.

Moravski učitelji imajo svojo pevsko zvezo, ki šteje 50 pevcev. Ta zveza priredi meseca decembra koncert v Ljubljani in Zagrebu.

„Hrvatski Zmaj“ ustanavlja v Zagrebu mestno knjižnico in mestni muzej. Na oklicu sta podpisana Emilij Laszowski in učitelj Stjepan Širola.

Poročil se je dne 26. avgusta t. l. v Dramljah pri Čelju tamošnji učitelj in rezervni častnik, tov. Radoslav Hernko, s hčerko ondotnega nadučitelja Fr. Košutnika. Bilo srečno!

III. jugoslovanska umetniška razstava bo o Božiču v Zagrebu. I. je bila v Belgradu, II. v Sofiji, III. bo letos v Zagrebu in IV. bo prihodnje leto v Ljubljani.

Mednarodni shod časnikarjev se vrši letos v Bordó na Francoskem, in sicer od 24. in 25. septembra.

Spomenik Riegru, slavnemu češkemu politiku, odkrijejo v Horici na Češkem z veliko slovesnostjo dne 7. in 8. septembra t. l.

Čadramlje. Na tukajšnjem pokopališču smo pred osmimi leti položili tov. Bogom. Malenška k zadnjemu počitku. Ker se je njegova obitelj preselila v Maribor, ni bilo nikogar, ki bi se bil brigal za njegov grob. To je dalo povod tov. Brumnu, da je začel nabirati prispevke in zadnje nedelje se je odkril pokojnemu lep spomenik ob navzočnosti 20 tovarišev in tovarišic, polnoštevilno zbranega okr. šol. sveta, občinskega odbora, šol. mladine in nepričakovano veliki množici občinstva. — Tovarišu Brumnu čast na njegovem plemenitem čuvstvu za pokojnega tovariša; počastil je s tem činom ne samo rajnega, ampak i sebe in ves učiteljski stan. A tudi Čadramljanom se je tovariš Brumen ustregel, kaj vsi so radi in po svojih močeh prispevali za spomenik in so s svojo navzočnostjo pri odkritju istega pokazali, kako visoko cenijo spomin na svojega nekdanjega učitelja. Med tako zavednimi in naprednimi ljudmi je veselje delovati in marsikateri tovariš si je misli: Kaj bi dal, ko bi bili v mojem šol. okolišču taki možje!

Mariborska sadjerejska in vinorejska šola ter Slovinci. Prijatelj našega lista nam piše: „Človek bi ne verjel, da je kaj takega dandanes mogoče, da se na zavodu, ki je namenjen strokovni izobrazbi kmetiškega stanu na Spodnjem Štajerskem, slovenski učenci v vsakem oziru brutalizirajo in zopostavljajo in vse to na večjo čast in slavo — vsemogočnega nemštva! Slovenski učenci morajo edino le iz tega vzroka biti eno leto več na zavodu kakor Nemci, to pa le zato, da se nauče v prvem letu toliko nemščine, da morejo v 2. in 3. prisostvovati nemškemu pouku. V slovenski deželi je tedaj treba blažene nemščine, da se morejo fantje priučiti umnemu sadjarstvu in vinarstvu! Pa da bi se res tudi nemščine v prvem letu učili in naučili! Slovinci imajo v prvem letu za nemščino in druge pripravljalne predmete 2 uri, reci celo dve uri pouka na teden. Medtem ko sede Nemci v šoli, delajo slovenski fantje ko črna živina in ne smejo med seboj niti govoriti slovenski! Ali je kaj takega pri nas leta 1907. po Kristovem rojstvu še mogoče? Taka gola brutalnost in izkoriščanje slovenskih fantov! Temu se bo prišlo v bodoče najlože v okom, ako bodo Slovinci iz Maribora vobče izostali in zahajali vsi v Št. Jurij v novo gospodarsko šolo, na kateri pa naj bi se poučevalo tudi vinarstvo in umno kletarstvo, ne le živinoreja in poljedelstvo, kakor Nemci to nameravajo in Slovinci odobrujejo. Na vsak način pa se mora odpraviti to moderno suženjstvo v Mariboru. Naj govore odločujoči možje, naši deželni poslanci!

VI. mednarodni shod družbe proti jetiki so vrši od 19. do 21. septembra t. l. na Dunaju.

XIV. Mednarodni svetovni kongres svobodomislecev v Pragi. Dne 8., 9., 10., 11. in 12. septembra se vrši v zlati Pragi XIV. svetovni kongres „Svobodne misli“. Za Parizom, mestom Voltaireja, za Rimom, mestom Garibaldija, prihaja Praga, mesto velikega mučenika Jana Husa, kot prastaro gojišče svobodne vede in svobodnega motrenja ter se veže s prejšnjima v častno trozvezo. — Vodilna misel svetovnega kongresa v Rimu je bila ona z orožjem leta 1870. izvojevanega trumfa posvetne države nad cerkveno. Vodilna misel kongresa v Parizu je bila poveličanje parlamentarnim in zakonitim potom desežene ločitve države od cerkve. Vodilna misel kongresa v Pragi bo ta-le: uglobljenje idej, ki vodijo v posvetnost celotno evropsko družbo na poti socialnega in postavnega razvitka. V Pragi se izdelajo z resnim filozofičnim delom na podlagi sesnic vede oni temeljni stavki, ki naj vedejo v skladu s sociološko resničnostjo človeštvo po poti napredka in uspešnega razvitka. — Program kongresa je ta-le: 8. septembra dopoldne: Otvoritveni govor prof. I. Krejčija s praškega vseučilišča. Nato pozdravi in referati delegatov iz Nemčije, Belgije, Francoske, Italije, Švice, Španije, Poljske, Argentinije. Potem sledi poročilo profesorja Hektorja Denisa, nekdanjega rektorja vseučilišča v Bruslju, o delih za izdajo nove enciklopedije. Popoldne ogled Prage. Zvečer slavnostna gledališka predstava na čast gostov. — 9. septembra dopoldne: Administrativna seja delegatov o temi: organizacija „Svobodne misli“. Popoldne svobodna šola: Svobodna šola in svobodna misel, verouk v šoli in pra-

vica do poduka v vseh stopnjah šolske izobrazbe. — 10. septembra Ločitev države od cerkve: svetna država, mrtva roka. Zvečer gledališka predstava. — 11. septembra dopoldne: Patriotizem in svobodna misel. Popoldne: Posvetna družba: reforma zakonskega prava; družabno stališče žene; zažiganje mrličev; svoboda vesti. — 12. septembra popoldne: Pregled storjenih del, prosti predlogi; določitev prihodnjega kongresa; slavnostni zaključek. Zvečer: Slavnost, ki jo prirede praške sekcije „Svobodne misli“. — Kongresna dela izvršujeta češka in nemška sekcija svobodomislecev na Češkem s sedežem v Pragi. Naznanila, vprašanja in informacije je nasloviti na: Karel Pelant, Praga, Kral. Vinogradi. — Generalni svet „Svobodne misli“ se obrača do vseh svobodomislecev vseh narodov, do svobodnih društev, do vseučilišč in društev za vzgojo ljudstva, do znanstvenih društev, socioloških združb, do učiteljskih, dijaških in delavskih društev itd., da naj delajo z vso močjo in energijo na to, da uspe kongres kar najsijajneje; pozivlja na obilen obisk ter na moralno in materialno podporo. Pod oklicem so podpisani tajniki raznih narodov. Za Slovence je podpisan visokošolec Lenart Lotrič v Železnikih. Na kongresu bodo zastopani tudi Slovenci. — Ta svetovni kongres svobodomislecev v Pragi bo nekaj velevažnega, zategadelj pa bo omenjene dni pogled vsega izobraženega sveta obrnjen proti zlati Pragi.

Razgled po šolskem svetu.

— **Rakodezay**, novi hrvaški ban, se je dolgo pripravljal, da umakne naredbe prejšnje vlade, s katerimi naredbami se je zadal smrtni udarec madžarskim šolam na Hrvaškem. Končno je sedaj preklical vladno naredbo, po kateri morejo konfesionalne šole sprejemati drugoverne otroke samo s poprejšnjim dovoljenjem vlade. S tem je seveda ustregel Madjarom. No, za kako dolgo?

— **Naučni minister Marchet odstopi**. „Zeit“ poroča iz Išla, da je naučni minister Marchet v avdijenci pri cesarju izrekel željo, da bi rad odstopil. Cesar ni bil pri volji sprejeti demisije.

— **Razmere na Bolgarskem** najbolj osvetljuje dejstvo, da je 500 bolgarskih učiteljev odpuščenih iz službe. Nedavno tega so imeli bolgarski učitelji v Sofiji velik shod, na katerem so ljuto napadali vladno in ministre zaradi novega zakona, ki jemlje učiteljem vso svobodo in jim nalaga težka bremena. Kakor poroča „Dnevnik“, je vlada sedaj odpustila iz službe 500 učiteljev in učiteljic. Motivi za njih odpust so različni. Nekaj jih je odpuščenih, ker so socialisti, drugi, ker so člani učiteljske zveze, tretji, ker so sodelovali na učiteljskem shodu itd. Vse kaže na to, da se Bolgarska nahaja pred nevarno krizo in da se bo omajal prestol kneza Ferdinanda, ako ne bo začasa napravil konec stambulovski strahovladi. — Vlada je razpustila zvezo učiteljskih društev ter zaplenila arhive in blagajnico. Prepričati je namreč hotela, da bi mnogobrojni odpuščeni učitelji v svojem boju proti vladi ne dobivali podpor. Toda vlada se je urezala, zakaj glavni zvezni zaklad, kakih 300.000 frankov, se je pravčasno naložil v banke na imena raznih učiteljskih prijateljev. — Te razmere so tudi vzrok, da se ni Bolgar gosp. Granscharoff udeležil letošnje „Zavezine“ skupščine.

— **IV. shod „Zveze učiteljic“ kraljevine Hrvaške-Slavonije** se je vršil 24. avgusta v Zagrebu pod vodstvom gdčne Milke Pogačičeve. Gdčne Berkičeva je poročala o položaju učiteljic na Hrvaškem in v drugih državah. Učiteljica Nowotnyjeva je predavala o reformi nižjih ljudskih šol in stavila resoluciji, da se obisk podaljša na 6 let in da se odpravi ponavljalna šola in namesto nje uvedeta dva razreda, ki naj dasta pouk za praktiško življenje. Gdčna Smrekarjeva je pretresala vprašanje reforme višjih deklških šol.

— **Srbsko žensko učiteljsko društvo v Karlovcih** se premešča s prvim septembrom v Pakrac in združi z ondotnim moškim učiteljskim.

— **Nove ljudske šole v Črni gori**. Kakor poroča črnogorski vladni list, se otvorijo letos v Črni gori v 19 vaseh nove ljudske šole, v sedmih vaseh se odprejo pa vzporedni razredi.

Z gospodarskega polja.

— **Zahtevajmo občno državno zavarovanje proti uimam!** Nesrečna toča napravi pač vsako leto v raznih krajih večjo ali manjšo škodo, toda da bi tako pogosto klestila in tako uničevala vse poljske in druge kmetijske pridelke kakor letos, ne pomnijo mnogi stari ljudje. Že nekaj tednov sem dohajajo neprenehoma žalostne novice, da je toča v tem ali onem okraju vse uničila. In resnica je, da kjer se je letos vsula, je z malimi izjemami vse ogolila, tako da so nekatere občine popolnoma ob ves pridelek. To je tem žalostnejše, ko je ravno letošnje leto vse dobro kazalo, zlasti pa trtje. Od raznih krajev prihajajo tožna poročila o velikih poškodbah po toči. Tako je n. pr. močno potokla po haloških vinogradih okolo Ptuja na Štajerskem, ponekod na Krasu, v Furlaniji po tržaški okolici, po Istri, Dalmaciji itd. Koder je toča tudi poljske pridelke ter celo travo in deteljo popolnoma zbila, je ljudstvo kar obupano ter se resno bavi z mislijo na splošno izselitev, zakaj z državnimi in deželnimi podporami, ki jih dobe bodisi v denarju ali v blagu, je poškodovancem le malo pomagano. Ko bi se hotelo vsem potrebam le deloma zadostiti, bi se moralo letos samo vinogradnikom v prizadetih deželah več milijonov kron dovoliti. Da bi se s podelitvijo takih podpor le količkaj poležaj ublažil, ni misliti, zakaj podelitev večje ali manjše državne podpore je v Avstriji večkrat odvisna od faktorjev, ki niti pojma nimajo o našem kmetijstvu, dočim se poročila županstev in strokovnjakov le za silo upoštevajo. Kdor se danes s kmetijstvom sam bavi, ve, kakšne težave mora prebiti in koliko izdati, preden spravi svoj pridelek pod streho, odnosno v denar. V slučaju uime so vsi občani enako prizadeti; zato bi pa morali priti pri razdelitvah tudi večji posestniki v poštev. Toda ti rajši utrpe vsakršno darilo kakor da bi si za nekaj kronic ali par mernikov žita nakopali na glavo še večje sovrašтво svojih sosedov in soobčanov. — V takih slučajih bi mogla vlada le z znatno pomočjo obupno in razburjeno ljudstvo pomiriti. To bi se pa dalo doseči edino le na ta način, če bi se ustanovila splošna državna zavarovalnica proti uimam, t. j. proti poškodbam po toči, vodi, mrčesih, suši in vetrovih ter mrazu. Pri tem bi se lahko upoštevalo tudi zavarovanje živine. — Če se v tem oziru kmalu kaj ne ukrene, pojde naše itak že napol bankerotno kmetijstvo vidno rakovo pot. — Sedaj ko je v parlamentu velika agrarna stranka, naj bi vsi kmetovalci in kmetiški posestniki brez izjeme zahtevali, da se vsi državnozborni zastopniki za to pereče vprašanje krepko zavzamejo. Tukaj mora veljati načelo: eden za vse, vsi za enega.

Fr. Gombač.

— **Domača živina na Kranjskem**. Konec leta 1906 so našli na Kranjskem 24.289 konj, 129 mul, oslov in mežgov, 210.131 goved, 23.133 ovc, 2920 koz in 112.399 prašičev. Razen ovac in koz, katerih število je padlo, se je živina pomnožila. V vseh okrajih na Kranjskem je bilo zaklanih lani 27.433 goved, 30.845 telet, 16.960 ovac, jagnjet koz in kozličev, 52.463 prašičev in 35 konj (v Ljubljani). V ljubljanski klavnici so pobili: 276 bikov, 3935 volov, 324 krav, 8523 telet, 2990 ovac in jagnjet, 2399 kozličev, 8546 prašičev in 35 konj. Veliko zaklane živine so izvozili zlasti na Koroško in v Istro.

— **V Mariboru** se vrši od 16. do 21. septembra t. l. na deželni sadjerejski in vinorejski šoli poučni tečaj za uporabo sadja in zelenjave. Število udeležencev je določeno na 30 glav. Za pouk ni treba plačati ničesar. Kdor se želi tečaja udeležiti, naj se prikladi do 12. septembra 1907 pri ravnateljstvu zavoda.

Raznoterosti.

× **Temperatura poletnih pijač**. Naravno je, da rabi telo poleti mnogo več pijače kakor druge letne čase, ker izgubi telo s potenjem mnogo potrebne mokrote. Nevarno pa je piti mnogo mrzle vode pri razgretem telesu, ker mrzla pijača čez mero razhladi notranje, posebno prebavne organe, zaradi česar nastanejo lahko vnetja. Zaraditega je neprevidno uživati ledene pijače (sladoled itd.). Najbolje vpliva voda, ki ima 8 do 10°, dočim voda s 15° že ne vpliva več poživljajoče ter ne ugasi žeje. Najbolja je taka voda, ki jo dobivamo iz studencev, ki so vsaj 3 metre globoki. Pripravna pijača zoper žejo poleti je tudi črna kava.

× **O novi repatici.** Dne 9. junija je v Ameriki odkril g. Daniel precej svetlo, teleskopično repatico. Ta repatica je od tega časa postala jako svetla, zakaj svobodnemu očesu se prikazuje, kakor zvezda tretje velikosti in jo je tudi precej lahko dobiti na nebu. Vzhaja pa šele po polnoči. V daljnogledu pokazuje svetlo zrno, ki izžareva v smeri proti solncu šop svetlobe, ki je ob krajih dobro omejen. Tudi rep je dobro videti, vendar ovira sedaj mesečna svetloba, da ni videti v daljnogledu slabijih strani repa in zato se ne more reči, da bi ta bil že tako velik, da ga je možno videti s svobodnim očesom. Svetloba repatice je, kakor znano, odvisna ne le od razdalje od solca in zemlje, marveč posebno od fizikalčnih procesov, ki jih more repatica napraviti in ki se pojavljajo tem močnejše, čim bolj se približuje solncu. Najbolj se je ta repatica v svojem teku približala zemlji dne 2. avgusta, potem pa se je odaljevala čimdaljebolj. Ker se bo pa po sedanjih računih do 4. septembra približavala solncu, zato je bila tudi njena svetloba do srede avgusta vedno večja, in verjetno je, da se repatica meseca avgusta in septembra pokaže v najlepšem sijaju.

Listnica uredništva.

V Istro: Pripravljen imamo že članek, v katerem navedemo razne vire, ki naj črpata iz njih dežela in država dohodke za regulacijo učiteljskih plač. V tem članku se oziram mestoma zlasti na Istro, da pokažemo, da se dá izvesti regulacija učiteljskih plač v vsaki kronovini, ako je resna volja. S tem hočemo dokazati, da samo ne kričimo, kako je utemeljena regulacija učiteljskih plač, ampak da tudi resno razmišljamo, kako bi se dala temeljito in naglo izvršiti, dasi to zadnje ni naša naloga. Tako zamašimo sovražnikom usta, prijateljem pa pokažemo pot k rešitvi tega najnujnejšega vprašanja. Tako, upamo, izpolnimo v polni meri svojo dolžnost. Izpolnijo naj jo še drugi, in potem bo vstreženo vsem. Članek priobčimo prihodnjic.

Poskusite
in priporočite
≡ izdelke ≡

Vydrove tovarne hranil
v Pragi VIII. Cenovnik zastoj.

(19) 23

Učni načrti

v obeh jezikih
za ljudske šole
vseh kategorij na
Kranjskem

izvod po 50 h za enorazrednice in dvorazrednice; za trirazrednice do osemrazrednice po 60 h, po pošti 5 h več. Prodaja (6) 12—9

„Učiteljska tiskarna“
v Ljubljani, Gradišče šte. 4.

Žirovnikove „Narodne pesmi
za šolsko mladino“

(96) 23—5 se dobe edino v
„Učiteljski tiskarni“ v Ljubljani.
Izvod stane 20 h, s poštnino 3 h več.

Pri nakupu oblačilnega blaga naj se ozira
na narodno trgovino (2) 12—7

ČEŠNIK & MILAVEC

LJUBLJANA • (pri Češniku) Lingarjeve ulice

Velika zaloga sukna in kamgarna za moške obleke.
Najnovejše vrste modnega volnenega, svilnatega in perilnega blaga za dame.

— Velika izbira preprog, zaves, odej itd. —

Cene nizke in strogo solidna postrežba.

➔ P. n. učiteljstvu dam pri nakupu 5% odbitka
za učiteljski konvikt. ➔

Ivan Jax in sin

Ljubljana,
Dunajska cesta št. 17.

(23) 12—9

Velika zaloga
dvokoles, šivalnih in
pisalnih strojev.
Ceniki zastoj in poštnine prosto.

Naš denarni zavod.

(7) 24—17

Geslo: Kar plodonosno naložim,
v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega
konvikta v Ljubljani

registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

Vplačuje in izplačuje se vsak četrtek od 11.—12. ure dopoldne in vsako soboto od 5.—1/2 7. ure zvečer ali pa vsak dan potom pošne nakaznice ali c. kr. pošne hranilnice (čekovni račun št. 866.312). Za drugače storjena vplačila zadruga ni odgovorna.

Sprejem hranilnih vlog po 5%, oddaja posojil na osebni kredit po določenih rokih vračevanja (glej spodaj) proti zadostni varnosti. Za tako velja: vsaj eden dober porok in plačnik, zastava premičnin, zemljišč in vključenih terjatev, predznanba na plačo ali penzijo.

Prošnje za posojila brezplačno proti vpošiljati 20 h v poštnih znamkah za frankaturo. Tudi prošnjam za posojila naj se priloži poštna znamka za 20 h za depošiljatev rešitve.

Vsaki 100 K posojila (dva pasivna deleža) se vrača po načinu:

A	v 12 mesečnih rokih, in sicer 11 rokov à 9 K — h, 12. rok 4 K 73 h
B	18 " " " " 17 " " 6 " — " 18. " 3 " 56 "
C	24 " " " " 23 " " 4 " 50 " 24. " 4 " — "
D	38 " " " " 37 " " 3 " — " 38. " — " 66 "
E	46 " " " " 45 " " 2 " 50 " 46. " 1 " 81 "
F	60 " " " " 59 " " 2 " — " 60. " — " 70 "
G	70 " " " " 69 " " 1 " 75 " 70. " 1 " 42 "
H	85 " " " " 84 " " 1 " 50 " 85. " 1 " 26 "

Zadružni lokal je v Ljubljani, Komenskega
ulice šte. 17.

„MLADIKA“

opozarja slavno občinstvo na svoj (120) 2—1

slovenski internat

in na

I. razred zasebne dekliške ljudske šole

ki se otvorita v Ljubljani s pričetkom prihodnjega šolskega leta.

Pojasnila daje

**odbor društva „Mladike“ v Ljubljani,
Gosposke ulice št. 8.**

Vsem onim, ki ljubijo žlahtno kapljico in dobro kuhinjo z vedno svežimi raznovrstnimi jedili priporoča svojo na novo urejeno (4) 12—9

restavracijo

kakor tudi moderno opremljeni in ceneni

hotel „Južni kolodvor“

nasproti kolodvoru

A. Seidel,
restavrater.

Na meščanski šoli v Krškem
in z njo združenem enoletnem tečaju

se začne šolsko leto

dne 16. septembra 1907. leta.

Vpisovanje se vrši dne 14. in 15. septembra 1907. l.

Učenci naj pridejo, ako le mogoče, v spremstvu svojih staršev ali njihovih namestnikov in naj prineso seboj zadnje šolsko izpričevalo (šolsko naznanilo) in krstni list.

Pogoje za sprejem je dobiti pri ravnateljstvu.

Ravnateljstvo meščanske šole v Krškem

dne 15. avgusta 1907.

(111) 3—3

Vajenec

se sprejme takoj v špecerijsko trgovino

B. SEVAR v Ljubljani.

Istotam se kupi vsako množino (121) 3—1

suhih gob, lipovega cvetja in kumne.

**Hočete kupiti
ceno in dobro pravobarveno blago?**

Mána Jirsová, soproga učiteljeva
imejteljica tkalnice v Novém Hrádku nad Metnjo, Češko prodaja kanefase, sefir, damast, platno, oxford, krizete, barhet, brisače, žepne rute, prte, serviete itd. 112 13-2
Naročite in prepričali se bode, da Vas Slovanka bratski postreže.
Svoji k svojim! Vzorcei franko.

VERONIKA KENDA

v Ljubljani

na Dunajski cesti števil. 20

(118) 52—1

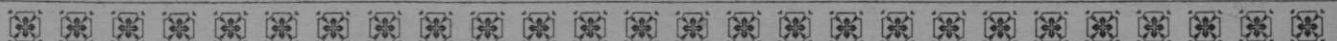
priporoča p. n. krajnim šolskim svetom, šolskim vodstvom in učiteljstvu svojo veliko

zalogo pisalnih in risalnih potrebščin.

Dalje imam v zalogi risalni papir raznih vrst v vseh predpisanih velikostih, pisalni in pismeni papir, zavitke različne velikosti, veliko izbirko peres, držal, svinčnikov, gumic, krede, črnila, barvic, ravnil, ter vseh v to stroko spadajočih predmetov.

Glavna zaloga Jos. Petričevih zvezkov.

Postrežba točna in solidna.

Ustanovljeno 1842.

Električna sila.

Telefon 154.

BRATA EBERL

(8) 52-35 tovarna oljnatih barv, laka in firneža
v Ljubljani, Miklošičeve ulice števil. 6

nasproti hotela „Union“

priporočata gg. šolskim vodjem in učiteljem v mestu in na deželi
njiju priznana najboljši, črni, medli

lak za šolske table.

G. ČADEŽ

..... Mestni trg št. 14

(poleg stare g. Urbančeve trgovine)

priporoča v veliki izbi

klobuke, cilindre in čepice;

tudi raznovrstno (1) 52-35

moško perilo, kravate itd.

..... po zmernih cenah.

Za gg. učitelje 10% popusta!

Ustanovljeno leta 1832.

Lak za šolske table

črn in medel,

olje proti prahu

priznано najboljšo

prodaja (16) 50-33

ADOLF HAUPTMANN

prva kranjska tovarna oljnatih barv, firneža, laka
in steklarskega kleja

== v Ljubljani. ==

Ilustrovani ceniki zastoj in poštnine prosto.

F. P. Vidic & Komp. Ljubljana

opekarna in zaloga peči

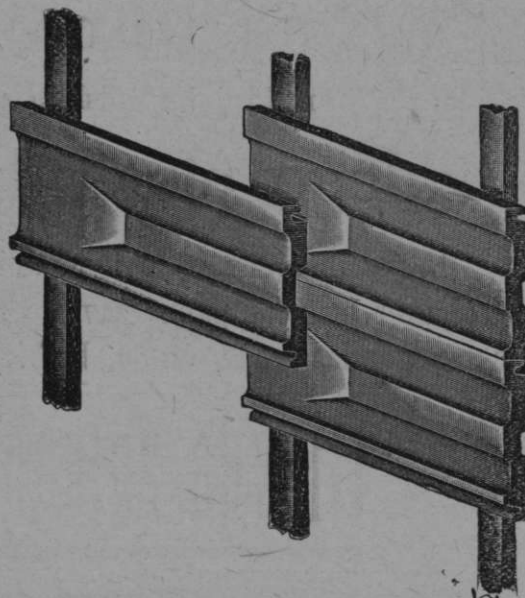
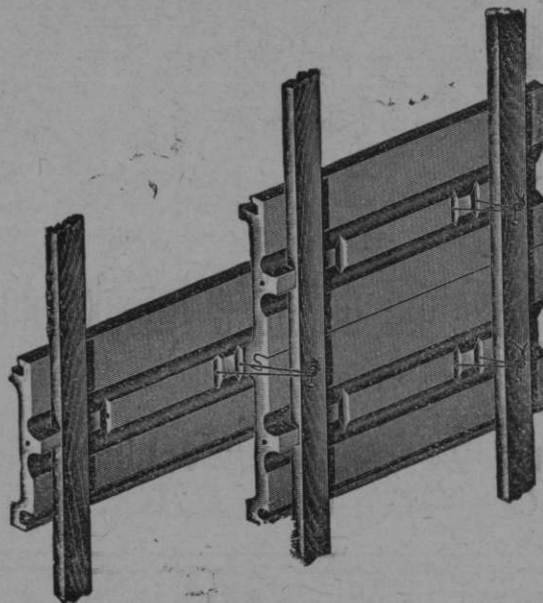
ponudijo vsako poljubno množino patentiranih

zarezanih strešnikov

Sistem „Marzola“ (Strangalzriegel) Sistem „Marzola“

Barve: a) rdeči naravno žgani, b) črno impregnirani.

Najličnejše, najcenejše in najpriprostejše strešno
kritje.

ki trpe po močnem vetru in burji.

(36) 30-27 Sprejmejo se zastopniki.

Vsak strešnik se zamore na late pribiti ali pa z žico privezati, kar je gotovo velike važnosti za kraje, ki trpe po močnem vetru in burji.

Vzorce in prošpekte pošljemo na željo brezplačno. Takojsnja in najzanesljivejša postrežba.